

Anna-Clara Caringer och Karin Robertsson

Socionomprogrammet med inriktning mot etik och livsåskådning, Institutionen för socialt arbete, 210 hp

Vetenskapsteori och metod, examensarbete, 20 hp, SEL 62, 2011

Handledare: Magnus Karlsson

Examinator: Bengt Börjeson

Tjejjourer

Funktion och villkor

Förord

Det har varit en lärorik och utvecklande tid att skriva C-uppsats. Ofta har vi både somnat och vaknat med uppsatsen i huvudet, liksom den stundom på olika vis har marinerat våra nattliga drömmar. Faktum är att uppsatsen praktiskt taget sipprat ut ur öronen på oss emellanåt.

Frustration och våndor (över inte minst omfattande datorstrul) under arbetets gång har vi hanterat med hjälp av kopiösa mängder musik, samt dyrbara vänner som fått oss att tänka på annat och skänkt ny kraft och eggelse. Vi är stolta över vår ihärdighet i denna process och tackar oss själva och varandra för vårt slit.

Vi vill också tacka vår inspirerande och flexibla handledare Magnus Karlsson för den här tiden och även vår skarpsynta storgruppshandledare Emilia Forssell som väglett oss genom vår studie. Men mest av allt vill vi rikta ett stort tack till de tio personer som, flera av dem obetalt, ställt upp på intervjuer och som därmed gjort denna studie möjlig. Vi vill dessutom påpeka att det är tack vare möten med ungdomar genom vårt engagemang i vår egen organisation som idéerna till denna uppsats kom till och därför ett slutligt tack till dessa.

Anna-Clara och Karin

Stockholm, maj 2011

Sammanfattning

Civilsamhället, bestående av en mängd ideella organisationer med social inriktning, är idag ett högst aktuellt forskningsområde och ideella organisationers betydelse debatteras flitigt i olika forum. Tjejjourerna är en del av civilsamhället och en växande rörelse, sedan den första såg dagens ljus 1996. Studier har visat att upplevelser av god psykisk hälsa skiljer sig anmärkningsvärt mellan tjejer och killar. Tjejer lider oftare av psykiska och psykosomatiska besvär och blir oftare utsatta för sexuella övergrepp, vilket är några anledningar till tjejjourernas existens.

Det här är en kvalitativ studie med syftet att undersöka hur aktiva i tjejjourer ser på tjejjourers funktion och villkor. Frågeställningarna handlar om funktion för målgruppen och i förhållande till andra aktörer samt hur relationen mellan funktion och villkor beskrivs av aktiva i rörelsen. För att försöka besvara frågeställningarna genomfördes åtta semistrukturerade intervjuer med tio personer engagerade i tjejjoursrörelsen.

Vår analys av informanternas utsagor kopplade till civilsamhällesforskning, ledde till slutsatserna att tjejjourers *funktion* kan bestå i vara ett *komplement* till offentliga insatser samt att vara en *röst* för målgruppen. Funktionen som röst tar huvudsakligen sitt uttryck i form av opinionsbildning i frågor om jämställdhet och unga tjejers utsatthet. Något som tycks utmärkande i funktionen som komplement är möjligheten till *anonymitet*, vilket verkar kunna innebära en annan typ av bemötande än vad som är möjlig hos offentliga och privata motsvarigheter. Tjejjourerna skiljer sig även från andra aktörer på så vis att de har en gemensam *ideologisk tolkningsram* som får konsekvenser för hur de förstår unga tjejers utsatthet och deras sätt att arbeta, ett arbetssätt vi uppfattar som *empowerment*-influerat. Angående tjejjourers *villkor* upplevs det problematiskt att tjejjourers finansiering består av kortsiktiga ekonomiska bidrag eller öronmärkta projektmedel som leder till svårigheter att bygga en långsiktig och kvalitetssäkrad verksamhet. Utveckling inom tjejjoursrörelsen att anställa personer ses som en möjlighet samtidigt som det ställer krav på tydligare strukturer och en uttalad ansvarsfördelning för att undvika interna konflikter. Korta anställningar där verksamheten byggs upp kring en individs funktion, riskerar att gå ut över den målgrupp som tjejjourerna har ett uttalat ansvar gentemot.

Nyckelord

Tjejjourer, ideell sektor, frivilligarbete, socialt arbete

1. Inledning	3
1.2 Bakgrund	3
1.3 Problemformulering	5
1.4 Syfte och frågeställningar	5
1.5 Ansvarsfördelning	5
1.6 Uppsatsens disposition	6
2. Metod	6
2.1 Kvalitativ metod	6
2.2 Tillvägagångssätt och avgränsning	6
2.2.1 Litteratur	6
2.2.2 Källkritik	7
2.2.3 Urval och val av intervjupersoner	7
2.2.4 Kvalitativ forskningsintervju och semistrukturerad intervju	9
2.2.5 Fokusgrupper	9
2.3 Metodologiska överväganden	10
2.4 Forskningsetiska överväganden	10
2.5 Resultatets tillförlitlighet	11
2.5.1 Generaliserbarhet	11
2.5.2 Validitet och reliabilitet	12
2.6 Bearbetning av data	13
2.7 Centrala begrepp	14
2.7.1 Organisationer med social inriktning i ideell sektor	14
2.7.2 Det offentliga	14
3. Material	14
3.1 Disposition	14
3.2 Tjejjourernas historik och organisering	14
3.3 Riksförbunden	15
3.3.1 Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige	15
3.3.2 Sveriges kvinno- och tjejjourers riksförbund	15
3.4 Tjejjourerna i samverkan	16
3.4.1 Tjejjouren.se	16
3.5 Projekt inom tjejjourerörelsen	17
3.5.1 Machofabriken	17
3.6 Tjejjourerna i Stockholms län	18
3.6.1 Stockholms tjejjour	18
3.6.2 Tjejzonen	18
3.6.3 Stjärnjouren, Sundbybergs tjejjour	18
3.6.4 Juventas systrar	19
3.6.5 Sollentuna tjejjour, Indra	19
3.6.6 Tjejjouren Kitty	19
4. Tidigare forskning	20
4.1 Disposition	20
4.2 Det civila samhället	20
4.2.1 Betydelsen av ideellt arbete i samhället	21

4.2.2	Civilsamhället och politik	21
4.2.3	Uppföljning av Överenskommelsen	22
4.3	Rollfördelning och relationsbestämningar	23
4.4	Särart och mervärde	24
4.5	Hybridorganisationer	26
4.6	Social Movement Service Organizations	27
4.6.1	Funktion	27
4.6.2	Villkor	28
4.7	Kartläggning om kvinnojourers samverkan med kommuner	29
5.	Resultat	31
5.1	Funktion	32
5.1.1	Anonymitet	32
5.1.2	Empowerment	33
5.1.3	Ideologi	34
5.1.4	Röst	35
5.1.5	Komplement	37
5.2	Villkor	39
5.2.1	Ekonomi	39
5.2.2	Politik	42
5.2.3	Organisationsstruktur	43
6.	Analys	44
6.1	Teoretisk tolkning	44
6.2	Funktion	45
6.2.1	Komplement & anonymitet	45
6.2.3	Empowerment	46
6.2.4	Ideologi & röst	47
6.3	Villkor	48
6.3.1	Ekonomi	48
6.3.2	Politik	49
6.3.3	Organisationsstruktur	50
7.	Slutsatser	52
8.	Diskussion	53
9.	Fortsatt forskning	58
10.	Referenslista	59
10.1	Publikationer	60
10.2	Elektroniska källor	60
Bilaga 1		61
Informationsbrev		61
Bilaga 2		63
Intervjuguide		63

1. Inledning

Den här uppsatsen handlar om ideella tjejjourernas funktion och villkor i samhället. Idén om att skriva C-uppsats om just tjejjourer väcktes då vi båda parallellt med utbildningen har engagerat oss som volontärer i en tjejjour, vilket har genererat mycket tankar om tjejjourernas plats i samhället idag och funderingar generellt kring ideella organisationer med social inriktning och deras villkor i ett förändrat politiskt klimat.

1.2 Bakgrund

I en artikel i Dagens Nyheter i början på året (2011-01-07) berördes att ideellt arbete ökar idag och att en stor del av det ansvar som är myndigheters istället vilar på frivilliga krafter. På så sätt sparar samhället hundratals miljoner kronor varje år. Agneta Zedell, ordförande i RFS [Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbetare] citerades i artikeln, och menar att myndigheterna helt är beroende av att människor ställer upp ideellt för att de ska kunna uppfylla sitt lagstadgade ansvar. Samtidigt pågår en debatt där en hållning är att ideellt arbete bör främjas och en annan att ökat ideellt arbete fråntar staten sitt ansvar. Oavsett ståndpunkt i debatten framstår det som att de flesta är överens om att ideella organisationer har ett egenvärde, en särart, något som skiljer sig från arbetet som utförs av det offentliga, och som inte är möjligt att bedriva på samma sätt där (Svedberg, von Essen & Jegermalm, 2010, s. 27).

Att ideella organisationers roll i samhället idag är en het politisk fråga, är *Överenskommelsen* som undertecknades i oktober 2008 mellan regeringen, ett antal idéburna organisationer inom det sociala området samt SKL [Sveriges Kommuner och Landsting] ett uttryck för. Det övergripande syftet med *Överenskommelsen* är bland annat att stärka de idéburna organisationernas självständighet och oberoende roll som röstbärare och opinionsbildare. Två av organisationerna som skrev under avtalet 2008 var SKR [Sveriges Kvinno- och tjejjourers Riksförbund] och ROKS [Riksorganisationen för Kvinnojouurer och tjejjouurer i Sverige]. Av de drygt 60 tjejjouurer som finns i Sverige tillhör alla någon av dessa två riksförbund.

Den första tjejjouren startades 1996 i Sverige, vilket betyder att tjejjouerna är ett relativt nytt tillskott i den ideella sektorn. Kvinnojouerna, som står under samma riksorganisationer, har funnits sedan 1970-talet och har idag en mer etablerad position i samhället i fråga om stöd och skydd för våldsutsatta kvinnor och barn. Kvinnojouernas framväxt var en följd av att våldsutsatta kvinnors behov inte tillgodosågs av det offentliga. Tjejjouerna växte i sin tur fram ur kvinnojouerna genom erfarenheten att varken det offentliga eller kvinnojouerna

själva kunde tillgodose de yngre tjejernas behov. Ett syfte med tjejjourernas framväxt var därför att, ofta utifrån en feministisk värdegrund, på olika sätt arbeta förebyggande för att på sikt stärka unga tjejers position i samhället och på så vis främja jämställdhet (Ungdomsstyrelsen, 2009, s. 9).

Stockholmsenkäten, som genomförs bland årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet vartannat år i Stockholms stad, visar på stora skillnader mellan könen i fråga om graden av god psykisk hälsa. Enligt enkäten där 100 motsvarar högsta tänkbara värde, är graden av god psykisk hälsa hos killar 65 % medan den hos tjejer är 52 % (Stockholmsenkäten bland årskurs 2 gymnasiet, 2010, s. 19). Enkätens syfte är bland annat att kartlägga drogvanor, skolk, kriminalitet, mobbing samt risk- och skyddsfaktorer. Enkäten ska även förse kommuner, stadsdelar och skolor med lokala data om elevers hälsa och vanor och ge underlag för fördelningen av resurser för förebyggande insatser (a. a. s. 2). Ung idag 2010 är en nationell kartläggning utförd av Ungdomsstyrelsen som visar på liknande resultat. Dubbelt så många tjejer som killar i åldern 16-24 år visar på psykiska och psykosomatiska besvär så som ångslan, oro och ångest och därtill magont, huvudvärk och nedstämdhet. Ung idag 2010 konstaterar att ungdomar generellt har haft en sämre hälsoutveckling än befolkningen i övrigt sedan 1980-talet, vilket i synnerhet gäller den psykiska hälsan (Ungdomsstyrelsen, 2010, s. 82-83).

Det bekräftas även av en rapport av Socialstyrelsen (2004, s. 76), som också tar upp att flickor oftare än pojkar blir utsatta för sexuella övergrepp. Rapporten är i övrigt resultatet av en granskning om jämställdhet inom socialtjänsten som visade på stora brister av ett könsperspektiv. Granskningen ledde till en rapport som pekade på behovet av vidare studier på området. En aktör som tog fasta på det var Stiftelsen Allmänna Barnhuset som, enligt Claezon (2008, s. 9), bjöd in några FoU-enheter [Forskning och Utveckling] till ett projekt med temat könsperspektiv i socialt arbete med barn och unga. Fem forskningscirkel skapades med syftet att reflektera över vad könsperspektiv får för betydelse för det sociala arbetet med barn och unga samt vilka konsekvenser olika synsätt och perspektiv kan få.

Slutsatserna av vad som framkom i forskningscirkelarna är att det i socialt arbete med barn och unga finns ett *stereotypt könstänkande där "skillnad görs" utifrån flickors och pojkars väsen istället för att se till de skilda villkor som råder för flickor respektive pojkar i olika sammanhang*. Flickor och pojkar tillskrivs olika egenskaper i utredningar, som bygger på samhälleliga föreställningar om kön, vilket påverkar beslut som socialtjänsten fattar. Enligt Socialstyrelsens rapport (2004, s. 74, 84) tycks till exempel behovet av kontaktperson utgå ifrån uppfattningar om att flickor behöver en annan kvinna att samtala med och vara med,

medan killar förväntas behöva ett aktivitetsbetonat umgänge med en annan man. Värt att nämna är också att pojkar får något fler insatser än flickor i socialtjänstens regi. Inom BUP [Barn- och ungdomspsykiatri] är könsfördelningen jämn. Åldersmässigt skiljer sig det dock åt, bland tonåringarna är en majoritet tjejer och innan tonåren är killar den överrepresenterade patientgruppen (BUP, 2011).

1.3 Problemformulering

Inom fältet unga och psykisk hälsa finns ett flertal aktörer i så väl offentlig, privat och ideell regi. För oss blivande socionomer utgör den växande ideella sektorn en möjlig arena att arbeta inom och består dessutom av en mängd möjliga samarbetspartners för både offentlig och privat sektor, att hämta inspiration och kunskap ifrån. Tjejjourerna är en aktör i den ideella sektorn som arbetar förebyggande, stöttande och stärkande med unga tjejer som ett sätt att främja jämställdhet mellan könen. I det land, som brukar kallas ett av världens mest jämställda, är tjejjoursrörelsen, sedan den första jouten startades i Stockholm 1996, en växande kraft med idag omkring 60 jouter och en gemensam plattform på nätet sedan ungefär ett år tillbaka. Dock tycks det ännu vara ett relativt outforskat område. Mot bakgrunden ovan föreställer vi oss att tjejjouter är en potentiellt viktig aktör och undrar om deras villkor motsvarar deras funktion, vilket vi närmare vill undersöka genom att lyfta fram aktiva i tjejjouter och deras erfarenheter av tjejjouter.

1.4 Syfte och frågeställningar

Syftet med vår studie är att undersöka hur aktiva i tjejjouter ser på tjejjouters funktion och deras villkor i samhället. För att närma oss detta utgår vi från följande frågeställningar:

- Hur ser tjejjouters funktion ut
  - a) för sin målgrupp?
  - b) i förhållande till andra aktörer?
- Hur beskrivs relationen mellan tjejjouternas funktion och deras villkor?

1.5 Ansvarsfördelning

Anna-Clara har haft huvudansvar för kapitel 2 och Karin för kapitel 3. I kapitel 4 om tidigare forskning har Anna-Clara haft huvudansvar för avsnitten 4.2, 4.4 och 4.6. Karin har haft

övergripande ansvar för avsnitten 4.3, 4.5 och 4.7. Vi har haft delat ansvar för övriga kapitel i uppsatsen.

1.6 Uppsatsens disposition

Uppsatsen är indelad i nio kapitel med en mindre disposition i anslutning till några av dem. Under kapitlet *Inledning* presenteras bakgrund till forskningsfrågan, problemformulering samt uppsatsens syfte och frågeställningar. I kapitlet *Metod* presenteras våra forskningsstrategier för uppsatsen, liksom hur vi bit för bit har gått tillväga i studiens olika delar, vid insamling av material och bearbetning av vår empiri. Därefter kommer *Material* med en presentation om tjejjoursrörelsen och de tjejjourer som har medverkat i vår uppsats. Sedan följer ett kapitel med den *Tidigare forskning* vi funnit relevant för uppsatsens syfte. I kapitlet *Resultat* redovisas vår empiri som analyseras mot tidigare forskning i kapitlet *Analys*. I tre avslutande kapitel diskuteras uppsatsens *Slutsatser* varpå en *Diskussion* förs och våra förslag på *Fortsatt forskning* föreslås.

2. Metod

2.1 Kvalitativ metod

Enligt Dalen (2007, s. 11) avser kvalitativ metod att skapa förståelse för hur människor uppfattar och förhåller sig till sin omgivning. Bryman (2009, s. 341) beskriver vidare en kvalitativ forskningsstrategi som tolkningsinriktad. Tonvikten ligger på forskarens förståelse och tolkning av individers uppfattningar om verkligheten i en given miljö. Vi har valt att använda oss av en kvalitativ forskningsstrategi eftersom vi i vår uppsats intresserar oss för tjejjoursaktivitas subjektiva upplevelser av tjejjourers funktion och villkor, vilka vi haft för avsikt att sedan tolka mot bakgrund av tidigare forskning.

2.2 Tillvägagångssätt och avgränsning

2.2.1 Litteratur

När vi hade bestämt oss för vårt uppsatsämne bestod det första sökandet för vidare inspiration i att leta upp gamla uppsatser från Diva som är en databas där forskningspublikationer kan publiceras elektroniskt. Det första sökordet var *tjejjour**, vilket gav nio träffar i Diva. *Ideell organisation* gav 20 träffar i Diva och sökordet *frivilligorganisation** gav 75 träffar. Bland detta fann vi en tidigare uppsats om tjejjourer men inget som belyste det vi avsåg att studera, nämligen tjejjourers funktion och villkor.

Därefter sökte vi litteratur på referensdatabasen Libris med sökordet *tjejjour** som gav 58 träffar samt *ideell* socialt arbete*, vilket också gav 58 träffar. Där fann vi exempelvis rapporten från Ungdomsstyrelsen om tjejjourernas historik, organisering och samverkan, se avsnittet *Material*. Det mesta av litteraturen vi använt har handlat om civilsamhället generellt och hittats på Ersta Sköndals högskolebibliotek. SKR:s kartläggning, som vi skriver om under tidigare forskning, tipsade en av våra informanter oss om. Den anglosaxiska och amerikanska litteraturen om hybridorganisationer och *SMSO*'s, tipsade vår handledare oss om.

2.2.2 Källkritik

I den litteratur vi använt oss av under avsnittet tidigare forskning, har vi strävat efter att använda så aktuell forskning som möjligt. SOU 1993:82 har dock några år på nacken, men de begrepp om roller och relationsbestämningar som redogörs där har återkommit också i nyare forskning om det civila samhället, då denna SOU är en grundläggande kartläggning och kunskapsöversikt om frivilligt socialt arbete som andra forskare har utgått ifrån, varför vi ändå valt att använda oss av den i vår studie.

Den information som redogörs för under materialavsnittet är hämtad från tjejjourernas hemsidor, utifrån hur de själva utformat informationen om deras verksamheter. Vi har bedömt det som rimligt i och med att informationen inte kan förväntas vara av någon vetenskaplig karaktär och är därför inte möjlig att beläggas med sådana källor.

Vi har eftersträvat att använda oss av förstahandskällor, men i vissa fall gagnat författares referenser, men vid dessa tillfällen är det tydligt angivet hur vi har gått tillväga, se till exempel avsnitt 4.2.3.

2.2.3 Urval och val av intervjupersoner

Enligt Bryman (2008, s. 434) handlar ett målinriktat urval om att finna intervjupersoner som är relevanta för studiens syfte och frågeställningar. I ett första skede använde vi oss av ett så kallat målinriktat urval genom att samtliga tjejjourer i Stockholms län tillfrågades att delta i fokusgrupper via e-post (se bilaga 1). Vi valde de nio tjejjourer som vid tillfället fanns representerade på den virtuella plattformen Tjejjouren.se, som är gemensam webbportal för ett stort antal tjejjourer i Sverige (se mer under avsnitt 3.4.1). Dock klargjorde en av våra informanter vid ett intervjutillfälle att inte alla landets tjejjourer finns representerade på webbsidan. Det alltså finns fler tjejjourer som vi vid tillfället för urvalet inte kände till. Det målinriktade urvalet gjordes med förhoppningen om att finna intervjupersoner som kunde vara relevanta för vårt syfte.

Vi valde att vara öppna för att både volontärer och anställda kunde höra av sig, vilket bottnade i tanken om att få en bredd på de olika perspektiv ett sådant urval skulle kunna innebära. Något som möjligen var en allt för hög ambition inom ramen för vår uppsats. Vi bortsåg från att volontärers och anställdas syn och inblick i organisationen kan tänkas skilja sig åt på ett sätt som gjorde resultatet något spretigt och möjligen svårare att analysera. Hade vi gjort om studien idag hade vi möjligtvis valt att intervjua endast anställda *eller* volontärer som är engagerade i jourernas styrelsearbete och som därmed kan förväntas ha större insyn i verksamheterna. Svaren har dock inte skiljt sig åt anmärkningsvärt, kanske mer jourerna emellan, än mellan anställda och volontärer. Möjligen har anställdas utsagor varit något mer uttömmande, vilket vi tänker beror på att de just har en större insyn i de frågor vi för uppsatsens syfte ville ha svar på.

Bryman menar att ett så kallat snöbollsurval handlar om att forskaren inledningsvis har ett mindre urval av informanter som forskaren sedan kan få tips av för att komma i kontakt med ytterligare intervjupersoner (a. a. s. 196). Vi valde att utöver de tjejjourer vi kontaktade, höra av oss till en representant för Tjejjouren.se, som inte själv möter målgruppen men som vi förutsatte skulle, genom sin position, ha en stor insyn i och bred kunskap om tjejjoursrörelsen. I lokalen där vi mötte vår informant befann sig en anställd på riksförbundet SKR som, entusiastisk över vårt uppsatsämne, föreslog att vi skulle samtala med en kollega till henne på SKR som fanns i samma lokal. Denna erbjöd sig att ställa upp på en intervju, vilket vi inte ville gå miste om. I och med att syftet med uppsatsen är att ta del av tjejjoursaktivitas syn på tjejjourers funktion och villkor föll de två sistnämnda informanterna alltså lite utanför syftet men utifrån deras funktioner i sina verksamheter bedömde vi att dessa ändå kunde bidra med viktig kunskap inom området. Det ska också tilläggas att organisationen Tjejjonen påpekade när vi kontaktade dem, att de inte vill kalla sig själva en tjejjour. Vi bedömde deras erfarenheter som likvärdiga tjejjoursaktivitas med hänvisning till det fält organisationen verkar inom och ansåg att de ändå kunde bidra med intressanta upplevelser givet uppsatsens syfte.

Vi frångick idén om att ha intervjuer i form av fokusgrupper, vilket redogörs för i avsnitt 2.2.5 nedan. I stället kom vi att ha åtta intervjuer och träffade totalt tio personer, då det vid två av intervjuerna, hos Tjejjonen och Juventas systrar, närvarade två personer samtidigt. Tre var volontärer och sju var anställda. Vi mötte representanter från Tjejjouren.se, SKR samt sex olika tjejjourer.

2.2.4 Kvalitativ forskningsintervju och semistrukturerad intervju

Öppna intervjuer är en huvudtyp av datainsamling inom kvalitativ metod och brukar redovisas med direkta citat där informanternas tankar, synsätt, känslor och kunskaper kring ett fenomen återges (Larsson, 2005, s. 91). Enligt Bryman (2008, s. 415) är semistrukturerad intervju en typ av kvalitativ intervju. För att lyckas med att fånga informanternas utsagor i en semistrukturerad intervju kan en intervjuguide utformas som hjälpmedel. Den består av en lista med ett antal frågor som rör några specifika teman vilka avses beröras, men tillåter intervjuaren att ställa andra frågor så länge de anknyter till dessa teman. Frågorna ställs så öppna som möjligt, vilket ger informanten stor frihet att svara på sitt eget sätt och kunna fokusera på teman som intresserar denne extra mycket (a. a.).

I och med att vi i vår studie intresserar oss för tjejjoursaktivas syn på jourernas funktion och villkor, ville vi ge utrymme till informanterna att själva sätta ord på sina respektive upplevelser. Vi utformade en intervjuguide anpassad för en semistrukturerad intervju med ett antal mer öppna frågor som stöd för att hålla oss inom ramen för studiens ämne. Dock ställde vi följdfrågor på svar vi fick från informanterna, vilka vi bedömde som relevanta för uppsatsens syfte. Följdfrågorna kunde även hjälpa till att utveckla informanternas svar för att på så vis få till ett rikare empiriskt underlag.

2.2.5 Fokusgrupper

I början av arbetet med uppsatsen ansåg vi att fokusgrupper verkade vara en form av datainsamling som skulle passa vårt syfte. Vi bestämde oss då för att bjuda in samtliga tjejjourer i Stockholm, med förhoppningen om att kunna samla ett antal tjejjoursaktiva för en eller flera fokusgruppsintervjuer. Det visade sig dock svårare än vi hade trott. Dels tycktes intresset svalt att delta i den här typen av intervju, endast någon enstaka hörde av sig, och dels insåg vi att det skulle bli besvärligt och tidskrävande med samordningen. Intresset för enskilda intervjuer var däremot större så vi kom överens om att försöka med det istället. Vi ringde runt till jourerna som vi hade mejlat ut till, förklarade våra ändrade planer och bad om förmedling av denna information till jourernas medlemmar. Flera erbjöd sig redan vid dessa telefonsamtal att ställa upp på enskilda intervjuer, främst anställda, vilka oftast är närvarande dagtid i de jourer där anställda finns.

2.3 Metodologiska överväganden

Dalen menar att det krävs en medvetenhet om den *förförståelse* forskaren oundvikligen bär med sig i studien, för att göra sig känsligare i sitt arbete. Hon menar vidare att förförståelsen kan färga forskarens tolkningar, liksom val av teorier och förhållningssätt (Dalen, 2008, s. 12-13).

Att vi båda är involverade i tjejjoursrörelsen är något vi inser har bidragit till att vi tolkat informanternas svar på våra frågor på ett sådant sätt som en person utomstående rörelsen kanske inte skulle ha gjort. Vi är också medvetna om att vissa av de svar vi fick delgavs oss med insikten från informanterna att vi är involverade i rörelsen. Detta och det faktum att vi dessutom råkar vara bekanta med några av informanterna, om än ytligt, tänker vi förstärker kravet att vi som forskare måste förhålla oss kritiska till vår empiri. Detta tänker vi oss eftersom den förförståelse vi har riskerar att utgöra svar på frågor som ska utgöras av informanterna, att det är deras syn och inte vår som ska tolkas och analyseras. Något som slog oss efter intervjuerna, var en fråga som vi nog hade ställt om vi inte själva hade varit involverade i jourrörelsen, nämligen vad samtalen i kontaktjoursverksamheten kan handla om. Även om det inte var en specifik fråga framkom i intervjun med representanten för Indra, Sollentunas tjejjour, att hälften av deras samtal handlar om sexuella övergrepp från vuxna och det skulle naturligtvis varit intressant att höra vilka ämnen som berörs i de andra jourerna, då det säger något om deras funktion i förhållande till andra aktörer, vilka typer av samtal som tas emot. Där begränsades vi helt enkelt av vår förförståelse.

Kanske hade vår uppsats haft ett tydligare fokus om vi hade valt att fördjupa oss i en specifik verksamhet inom tjejjourerna. Verksamheten kan bestå i både kontaktjour och utåtriktad verksamhet, vilka skiljer sig något åt och intervjuerna har därför kommit att handla om verksamheterna generellt.

2.4 Forskningsetiska överväganden

Vår studie har utförts inom ramen för högskoleutbildning på grundnivå, och omfattas därför inte av Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor. Vi har istället beaktat några av de forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning från Vetenskapsrådet (2002). En av de principer vi tog hänsyn till är *informationskravet* vilket vi gjorde genom att skicka ut ett informationsbrev via e-post där vi informerade potentiella informanter om studiens syfte samt vad materialet skulle komma att användas till. Vidare informerade vi om att deras medverkan i studien var helt frivillig samt

att de när som helst kunde välja att avbryta sin medverkan. Denna information förmedlades även muntligt vid tillfället för respektive intervju (Vetenskapsrådet, 2002, s. 7). Vidare beaktade vi *samtyckeskravet* genom att be om våra informanternas samtycke till att använda oss av, och återge vissa av deras utsagor i uppsatsen. Samtycket frågade vi om muntligt inför varje intervju (a. a. s. 9).

Vår uppfattning, i och med den förkunskap vi har om uppsatsens ämne, är att syftet med vår studie inte är av någon etiskt känslig karaktär. Vi är dock medvetna om att vad som kan uppfattas som etiskt känsligt kan variera från person till person och över tid samt bero på kontext, varför vi valde att avidentifiera informanterna i uppsatsen. Genom att vi erbjöd våra informanter största möjliga konfidentialitet vid återgivandet av deras synpunkter i uppsatsens resultatdel, tog vi hänsyn till *konfidentialitetskravet* (a. a. s. 12). Vi har dock inte möjlighet att utlova fullständig anonymitet till informanterna då tjejjoursrörelsen i Stockholm är relativt liten och samverkan olika jourer emellan ofta bedrivs. Vi kan således inte garantera att personer inom jourerna inte kommer att kunna identifiera varandra i uppsatsens resultatdel. För att minimera risken valde vi att i citaten inte presentera om det var en volontär eller anställd som uttalade sig, eftersom jourerna i vår studie bara har en eller ett fåtal anställda.

Alla personuppgifter och för studien insamlat material har varit för forskningssyfte och har förvarats endast tillgängliga för oss två som genomfört studien och kommer att förstöras när uppsatsen slutgiltigt har publicerats i juni 2011. Därmed har även *nyttjandekravet* tillämpats i vår studie (a. a. s. 14).

2.5 Resultatets tillförlitlighet

2.5.1 Generaliserbarhet

Kvale och Brinkmann (2009, s. 281-282) menar att det i kvalitativ metod inte är så intressant om intervjuresultaten kan generaliseras i största allmänhet, utan om den kunskap som kommit fram genom en intervju kan överföras till andra lämpliga situationer. De menar vidare att analytisk generalisering är en metod som innebär en noga genomtänkt bedömning huruvida en studies resultat kan ge vägledning för vad som kan hända i en annan situation, vilket kräver jämförelse av likheter och olikheter där emellan. Kvalitativ metod kritiserar också för dess problem med att generalisera forskningsresultaten till andra miljöer då den oftast bygger på ett litet antal individer (Bryman, 2008, s. 369).

Vi är medvetna om att vårt ringa intervjumaterial inte säger mycket om tjejjournernas funktion och villkor i stort, vilket heller inte har varit vår intention inom ramen för denna C-

uppsats. Våra informanter kan naturligtvis inte representera hela tjejjoursrörelsen, inte ens den i Stockholms län. Tjejjoursrörelsen består dessutom av en majoritet volontärer, och för ett representativt urval skulle vi i sådant fall intervjuat fler volontärer än anställda. Vi avser endast att generalisera informanternas utsagor mot bakgrund av tidigare forskning och hoppas därigenom bidra till en fördjupad diskussion om tjejjourers funktion och villkor och i bästa fall, inspirera till vidare forskning inom ämnet.

2.5.2 Validitet och reliabilitet

Validitet i kvalitativ forskning handlar enligt Larsson (2005, s. 117) om huruvida läsaren via de redogörelser, kategoriseringar och analyser som forskaren gör, kan uppfatta det fenomen som forskaren avsett att undersöka. Annorlunda uttryckt, menar Kvale och Brinkmann (2008, s. 264) att validitet är ett mått på huruvida det som ska undersökas faktiskt undersöks.

Vi har tagit hänsyn till validiteten genom att i linje med vårt syfte som är att ta reda på hur tjejjoursaktiva ser på tjejjourers funktion och villkor, intervjuat personer aktiva vid tjejjourer med hjälp av intervjufrågor som berör ämnet. Ett sätt för oss att säkerställa studiens validitet har varit att under arbetets gång påminna oss själva om uppsatsens syfte och frågeställningar, inte minst vid urvalsprocessen av våra informanter och vid utarbetandet av intervjuguiden. Inom ramen för intervjuguiden ställde vi frågor till våra informanter som är relevanta för uppsatsens syfte.

Reliabilitet handlar i sin tur om huruvida det som mäts är stabilt och inte rubbas på grund av avvikelser avseende till exempel tid, plats eller den som utför intervjuerna (Larsson, 2006, s. 66). Studiens reliabilitet kan kontrolleras genom att granskaren ställer samma typ av frågor, med samma tema, till informanterna och undersöker om svaren blir ungefär samma som forskaren i den första studien har fått fram. Är så fallet kan det tolkas som att studien har en hög reliabilitet. Intervjumaterialet kan även skrivas ut och granskas av någon som med samma typ av datakategorisering och samma analysbegrepp vid en analysering av materialet. Detta kan med fördel göras vid flera tillfällen, för att kontrollera om liknande resultat framkommer (a. a. s. 117). Bryman (2008, s. 352) menar att i vilken utsträckning undersökningen kan upprepas eller replikeras, kan vara begränsat i kvalitativ forskning, eftersom sociala förutsättningar är så pass föränderliga.

Vi är medvetna om att reliabiliteten försvagas i vår studie till följd av att vi valt att använda oss av semistrukturerade intervjuer. De svar som våra informanter gav på frågorna kan, även om samma intervjuguide skulle användas igen, bero på situationen och på de följdfrågor vi

ställdes spontant och löpande under intervjuerna. Reliabiliteten försvagas även genom vår förförståelse och de redan socialt etablerade kontakter vi i vissa fall hade med några av informanterna, vilket skulle kunna innebära att vi fick svar på frågor som någon helt utan förförståelse eller insyn i jourrörelsen kanske inte hade fått.

2.6 Bearbetning av data

Enligt Kvale och Brinkmann (2009, s. 218) är *öppen kodning* det som sker när data bryts ner, undersöks, jämförs och kategoriseras, vilket beskriver hur vi har hanterat vår transkriberade empiri. Koderna är *omedelbara och korta och definierar den handling eller erfarenhet som beskrivs av intervjupersonen*. På det sättet kan likheter och olikheter upptäckas när data jämförs. Vidare kan en mer fokuserad kodning göras, bestående i att analysen övergår från ett deskriptivt plan till ett mer teoretiskt till dess att nya tolkningar och insikter inte kan göras genom ytterligare kodningar.

Meningskoncentrering betyder att informanternas längre utsagor skärs ned till kortare formuleringar där huvudpoängen omformuleras till ett fåtal ord. En intervjuanalys går, enligt Kvale och Brinkmann, till så att forskaren läser igenom hela den transkriberade intervjun för att få grepp om helheten, varpå de givna *meningsenheterna* så som informanterna uttrycker dem, konstateras. Därefter finner forskaren teman i meningsenheterna som kategoriseras. Utifrån undersökningens syfte ställs så frågor till meningsenheterna och slutligen knyts hela intervjuens centrala teman ihop till en deskriptiv utsaga. Dessa teman underlättar för mer omfattande tolkning av materialet och teoretiska analyser (a. a. s. 221-222).

Efter att vi genomfört intervjuerna transkriberade vi dem för att på bästa sätt tillägna oss informanternas subjektiva syn. Vi genomförde transkriberingen direkt efter intervjuerna för att inte glömma bort och på så vis minimera risken för att gå miste om något i informanternas utsagor. Därefter skrev vi ut alla transkriberade intervjuer och letade efter gemensamma ämnen hos informanterna utifrån våra frågeställningar och intervjugudien. När vi funnit olika teman under respektive frågeställning namngav vi dem som olika teman som vi också såg en koppling till i den tidigare forskning vi funnit. För att gå vidare till att redovisa resultatet i löpande text klippte vi i ett tomt dokument in alla citat vi kunde finna under de respektive teman som framträtt och färgkodade dem för att tydligt hålla isär de olika informanternas utsagor. Slutligen gjordes en utgallring av de citat vi bedömde som mest kärnfulla för att undvika upprepningar och inte bli för långrandiga i vår redovisning av empirin.

2.7 Centrala begrepp

2.7.1 Organisationer med social inriktning i ideell sektor

Det finns en uppsjö av definitioner för de organisationer som bedrivs inom ideell sektor. Bara i inledningen har vi använt ett antal olika. Det talas om *frivilligorganisationer*, *ideella organisationer*, *ideella föreningar* och *idéburna organisationer*. Gemensamt för dessa är, enligt Blenberger (SOU 1993:82, s. 36), att de står utanför stat och näringsliv och därmed varken uppkommer eller läggs ner på grund av myndighetsbeslut. De är inte vinstdrivande och har bildats utifrån gemensamma idéer eller intressen. De är självstyrande och bygger på frivillighet och ett personligt medlemskap. Att organisationerna har en social inriktning betyder att dess huvudfokus är ökad välfärd för individer och grupper (a. a. s. 16).

2.7.2 Det offentliga

En av våra frågeställningar handlar om tjejjourers funktion i förhållande till andra aktörer, där vi ofta återkommit till det offentliga. Med offentlig sektor menas, enligt Nationalencyklopedin (2011), statens, kommunernas och landstingens verksamheter. Det vi främst menar i denna uppsats är verksamheter inom statlig och kommunal regi så som BUP, socialtjänst och elevhälsa, vilka är aktörer som tjejjourerna i olika mån samverkar med och som deras målgrupp också kan vara i kontakt med parallellt.

3. Material

3.1 Disposition

Avsnittet inleds med en bakgrund kring tjejjourers framväxt och en kortare presentation om jourernas två olika riksförbund. Sedan följer en bakgrund kring framväxten av Tjejjouren.se samt exempel på ett samverkansprojekt inom rörelsen för att ge läsaren en helhetsbild om den. Sist presenteras kort de tjejjourer i Stockholms län som finns representerade i vår studie.

3.2 Tjejjourernas historik och organisering

Den första tjejjouren i Sverige startades 1996 i Stockholm. Idag finns omkring 60 jurer runt om i landet. Majoriteten är inte egna föreningar utan tillhör en lokal kvinnojour. Alla tjejjourer hör till någon av de båda riksförbunden ROKS eller SKR (Ungdomsstyrelsen, 2009, s. 10, Tjejjouren.se, 2011a). Syftet med tjejjourernas arbete är att försöka förändra villkoren strukturellt för unga tjejer i samhället genom att stärka deras självkänsla och på så sätt arbeta

förebyggande för jämställdhet. De som engagerar sig i tjejjourerna är i huvudsak unga kvinnor som arbetar ideellt vid sidan av studier och arbete, ofta på kvällar och helger. Några jourer har idag anställda, ofta med projektmedel, som arbetar dagtid (a. a.).

En grundbult i tjejjourernas arbete är den stödjande verksamheten där unga tjejer erbjuds möjlighet att kontakta jourerna på sina egna villkor. Många jourer använder de kontaktmöjligheter som internet erbjuder i form av chatt och mail. Tjejjourerna har ingen anmälningsplikt men tystnadsplikt vilket också gör att tjejer villkorslöst och anonymt via till exempel en chatt kan vända sig till jourerna för att få stöd. De flesta tjejjourer arbetar också utåtriktat och förebyggande, bland annat genom opinionsarbete och information på platser där det går att nå ut till unga tjejer. Det kan handla om att hålla tjejgrupper i skolor och på fritidsgårdar eller att synas på festivaler eller att arrangera föreläsningar och manifestationer (a. a.).

3.3 Riksförbunden

3.3.1 Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige

ROKS är det största riksförbundet och har, enligt deras hemsidan, omkring 100 medlemsföreningar. Riksförbundet består utöver det av en styrelse som ansvar för det visionära arbetet och ett kansli i Stockholm som utför det mer operativa arbetet.

Riksförbundet arbetar med att stötta sina medlemsföreningar i deras arbete med våldsutsatta kvinnor, tjejer och barn samt att tillvarata deras intressen. De har också ett opinionsbildande syfte där förbundet för fram den verklighet som jourerna verkar i och möter. De bedriver också projekt utomlands för att stödja uppbyggnaden av kvinnojoursverksamhet utanför Sverige. Riksförbundets värdegrund är feministisk och organisationen är kvinnoseparatistisk, vilket innebär att det är kvinnor och tjejer som arbetar för att stötta andra kvinnor och tjejer samt deras barn (ROKS, 2011).

3.3.2 Sveriges kvinno- och tjejjourers riksförbund

SKR är den andra av de två riksorganisationerna för Sveriges kvinno- och tjejjourer. Organisationen har, enligt hemsidan, totalt 90 medlemsföreningar runt om i landet samt ett kansli i Stockholm och en styrelse med ledamöter från olika delar av landet. Riksförbundets paroll är *ett jämställt samhälle fritt från våld* och utgår från tanken att de könsroller som män och kvinnor tillskrivs och de föreställningar som existerar kring det, begränsar vårt handlingsutrymme vilket är en del av ojämställdheten mellan könen. Enligt organisationens

idéprogram är SKR en feministisk organisation som arbetar för att stoppa mäns våld mot kvinnor och våld i samkönade relationer, för kvinnor och barns mänskliga rättigheter och för att synliggöra vissa grupper i samhället, som till exempel kvinnor med funktionshinder som utsätts får våld och/eller sexuella övergrepp (SKR, 2011b).

Arbetet består i att bilda opinion, delta i den offentliga debatten samt att stötta kvinno- och tjejjourernas arbete (a. a.)

3.4 Tjejjourerna i samverkan

Våren 2006 fick Ungdomsstyrelsen i uppdrag av regeringen att stärka tjejjourernas arbete med hedersrelaterat våld och förtryck. Satsningen från regeringen kom efter det uppmärksammade mordet på Fadime Sahindal och den enorma debatt som sedan följde om hur Sverige skulle hantera hedersrelaterat våld och förtryck (Ungdomsstyrelsen, 2009, s. 11).

Ungdomsstyrelsen bjöd i samband med tilldelandet av uppdraget in tjejjourerna till två olika möten. Under dessa möten diskuterades vad tjejjourerna behövde och vad de ville att myndigheterna skulle satsa på inom ramen för uppdraget. Bland de önskemål som dök upp från tjejjourernas sida fanns kostnadsfri utbildning (om bland annat hedersrelaterat våld och förtryck), att lyfta sexualitet- och hbt-frågor, mer samverkan jourerna emellan samt en gemensam webbplats för alla Sveriges jourer. Ungdomsstyrelsen redogör i sin rapport för de insatser de genomfört för att tillgodose dessa önskemål. En av dessa insatser resulterade i mars 2010 i lanseringen av en digital plattform för landets alla 60 tjejjourer – Tjejjouren.se (a. a.).

3.4.1 Tjejjouren.se

Tjejjouren.se är en nationell tjejjoursportal som samlat alla Sveriges omkring 60 tjejjourer på en och samma hemsida. Projektet lanserades 8 mars 2010 och ägs av riksförbunden SKR och ROKS. Sammanlagt har 5,3 miljoner kronor satsats på Tjejjouren.se av ROKS, SKR, Allmänna arvsfonden samt Ungdomsstyrelsen. Idag arbetar två anställda på Tjejjouren.se samt en ideell referensgrupp som representerar tjejjoursrörelsen nationellt. Det finns också projektanställda som driver olika utbildningsprojekt om ämnen aktuella för tjejjourernas arbete (Tjejjouren.se, 2011a).

Tjejjouren.se vänder sig främst till alla som identifierar sig som tjej i åldrarna 12-20 år men även till anhöriga och andra som är nyfikna på tjejjoursrörelsen. Tjejjouren.se är också ett sätt att nå ut till unga tjejer som behöver en tjejjour och de som bor i en kommun där det inte finns

någon jour. Projektet är också, enligt hemsidan, ett sätt att synliggöra en stor och viktig, men ganska okänd rörelse (a. a.).

Enligt verksamhetsplanen för 2011 ska Tjejjouren.se vara *en trygg, inkluderande och stärkande plats som stöttar och rustar unga tjejer i ett ojämställt samhälle*. Under det första året, mars 2010 till mars 2011, hade Tjejjouren.se 180 000 unika besökare (Tjejjouren.se, 2011b, s. 1).

3.5 Projekt inom tjejjoursrörelsen

Tjejjouren.se bedriver tillsammans med jourerna och riksförbunden, parallellt med den ordinarie verksamheten, projekt inom olika ämnesområden som är aktuella för tjejjourenas arbete. Ett nyligen lanserat samarbetsprojekt är Machofabriken, som några av våra informanter lyfte fram i vår empiri, varför vi finner det nödvändigt för läsarens förståelse att presentera det närmare här.

3.5.1 Machofabriken

Machofabriken är ett metodmaterial som riktar sig till alla som arbetar med unga och ska fungera som ett verktyg för att arbeta med ökad jämställdhet och förebyggande mot våld. Materialet är framtaget och ägs av SKR, ROKS och Män för jämställdhet och är producerat av Amphi Productions med hjälp av medel från Allmänna arvsfonden. Materialet lanserades så sent som i början av 2011 och består av 17 kortfilmer med tillhörande övningar, uppdelat på sex olika teman som går att beställa från hemsidan (Machofabriken, 2011).

Metodmaterialet handlar om hur begränsande sociala normer kring manlighet kan ifrågasättas och förändras. Att arbeta med Machofabriken ger unga möjlighet att reflektera över hur föreställningar kring kön och sexualitet påverkar deras liv och relationer. De övningar som finns i materialet skapar utrymme att pröva nya sätt att förhålla sig och agera, både i relation till andra, sig själv och till samhället i stort. Målet är att unga ska uppleva att de själva kan ta makten över sina egna liv och också att skapa utrymme för att andra ska kunna göra det (a. a.).

3.6 Tjejjourerna i Stockholms län

Av de tjejjourer i Stockholms län som finns representerade i vårt empiriska material följer här en kortare beskrivning av dem och deras respektive verksamheter. Vissa av jourerna beskrivs något mer utförligt än andra vilket beror på den information som funnits tillgänglig på jourernas respektive hemsidor. Återigen bör påpekas att Tjejjonen inte vill kalla sig själv en tjejjour men bör ändå presenteras under detta avsnitt.

3.6.1 Stockholms tjejjour

Stockholms tjejjour är den första tjejjouren som startades i Sverige och därmed den äldsta. Numera är den enligt deras hemsida en av Sveriges största och mest aktiva tjejjourer, och medlem i ROKS. Jouren har stödjande verksamhet i form av chatt-, mail- och telefonkontakt samt fysiska stödsamtal med stödsökande. Jouren har också tjejgrupper. Stockholms tjejjour är kvinnoseparatistisk och jobbar utifrån en feministisk analys av unga tjejers psykiska ohälsa (Stockholms tjejjour, 2011).

3.6.2 Tjejjonen

Tjejjonen är en ideell organisation som har funnits sedan 1998 och är enligt deras hemsida en av Sveriges största organisationer för tjejer. De arbetar för att förebygga och lindra psykisk ohälsa hos tjejer och har kommit att bli en efterfrågad aktör i frågor om tjejers psykiska ohälsa. Tjejjonen existerar som ett komplement till bland annat BUP, elevhälsa och vuxenpsykiatri och erbjuder stöd till tjejer via fysiska och virtuella möten. Organisationen har omkring 200 volontärer och sex anställda. Tjejjonen arbetar för jämställdhet och mot rasism, våld, mobbing, förtryck och missbruk (Tjejjonen, 2011).

3.6.3 Stjärnjouren, Sundbybergs tjejjour

Stjärnjouren har funnits sedan 2003 och är en ideell förening med omkring 40 aktiva volontärer samt för tillfället tre projektanställda. Jouren är partipolitiskt- och religiöst obunden och vilar på en feministisk värdegrund. Jourens målgrupp är alla som definierar sig som tjej i åldern 13-19 år. Jouren är medlem i SKR (Stjärnjouren, 2011).

Verksamheten består av en stödjande del där tjejer anonymt kan vända sig till jouren för chatt-, mail- och telefonkontakt. Den andra huvudsakliga inriktningen av verksamheten är utåtriktad och handlar om förebyggande arbete för att minska ungas psykiska ohälsa och främja jämställdhet med utgångspunkt i ett normkritiskt förhållningssätt. Verksamheten består

bland annat i att hålla tjejgrupper och workshops på skolor i Sundbyberg och driva så kallade tjejhäng på en lokal fritidsgård. Jouren finansieras med hjälp av Sundbybergs kommun men också genom projektmedel från bland annat Ungdomsstyrelsen och Länsstyrelsen (a. a.)

3.6.4 Juventas systrar

Juventas systrar är en ideell, partipolitiskt- och religiöst obunden verksamhet inom föreningen Brottsoffer,- Kvinno- och Tjejjouren i Södertälje, Salem och Nykvarn. Jouren är medlem i SKR och finansieras av Södertälje kommun i form av ett treårigt verksamhetsbidrag. Jourens syfte är att bidra till att stärka tjejers självkänsla och på ett respektfullt sätt stötta och möta tjejerna där de är. Målgruppen är alla som identifierar sig som tjej, i åldrarna 13-21 år (Juventas systrar, 2011).

Jourens mål är, enligt hemsidan, att få tjejer att känna att de är värdefulla och att de har en plats i samhället, förebygga psykisk ohälsa hos tjejer, synliggöra och arbeta mot all form av våld mot tjejer, få tjejer att våga lita på vuxenvärlden samt att arbeta med att medvetandegöra ungdomar om jämställdhetsfrågor. Tjejjourens arbete och verksamhet utgår från de mänskliga rättigheterna samt barnkonventionen. Verksamheten består av att erbjuda tjejer stödverksamhet dit de kan vända sig med frågor, funderingar eller problem som de behöver prata med någon om. Tjejjouren arbetar även med en utåtriktad verksamhet som är en positiv och kreativ verksamhet där jouren erbjuder systerskap, gemenskap och sammanhang med syfte att stärka tjejerna (a. a.).

3.6.5 Sollentuna tjejjour, Indra

Sollentuna tjejjour Indra har funnits sedan 2008 och är en ideell förening som även den är medlem i SKR. Enligt jourens hemsida kan tjejer vända sig till dem för samtal och vägledning via chatt, mail och telefon, tre dagar i veckan. Jouren består av ungefär 35 ideella jourtjejer och två anställda. Verksamheten finansieras av Sollentuna kommun. De anställda arbetar också utåtriktad i samverkan med skolor i kommunen (Sollentuna tjejjour, 2011).

3.6.6 Tjejjouren Kitty

Tjejjouren Kitty är den jour bland de representerade som är yngst. Föreningen har funnits sedan 2010 och består av ett tiotal ideella jourtjejer, alla över 18 år. Målgruppen är alla som identifierar sig som tjej mellan 12-20 år. Jouren erbjuder stödkontakt via chatt och mail och kan erbjuda fysiska stödsamtal vid behov. De hjälper också vidare till andra typer av stöd,

beroende på vad tjejen behöver. Enligt jourens hemsida är volontärerna engagerade i jouren för att de vill stärka tjejers rättigheter och möjligheter (Tjejjouren Kitty, 2011).

4. Tidigare forskning

4.1 Disposition

I det här kapitlet redogör vi för den tidigare forskning vi funnit relevant för vårt syfte. Kapitlet inleds med en forskningsöverblick över det civila samhället för att ge läsaren en bild av vad det civila samhället är samt introducera den kontext vilken vår studie om tjejjourer är utförd inom. I avsnittet berörs även ideella organisationers förändrade position som utförare av social service, och deras villkor i någon mån. Därefter följer en beskrivning av olika roller som ideella organisationer kan inta i förhållande till det offentliga, samt en redogörelse för begreppsparat särart och mervärde, ett nytt område inom civilsamhällsforskningen som vi anser är intressant för vår frågeställning om hur tjejjourerna skiljer ut sig från andra aktörer. Kapitlet mynnar ut i att beröra en specifik organisationsform inom den ideella sektorn, nämligen hybridorganisationer, en organisationsform vi finner applicerbar på tjejjourerna. Kapitlet avslutas med en kartläggning om kvinnojourers upplevelser av samarbete med kommuner, eftersom vi anser kvinnojourernas villkor närliggande tjejjourernas villkor och därmed kan säga något om det.

4.2 Det civila samhället

von Essen (2010, s. 9-12) framhåller i en antologi om det svenska civilsamhället att civilsamhället är ett mångtydigt begrepp med en normativ laddning på så sätt att det gärna uppfattas som något moraliskt gott, och betonar därför vikten av att forskare bör studera civilsamhället med en neutral hållning. Vad som ingår i civilsamhället är föränderligt. En definition är att det är en arena avgränsad från den privata sfären bestående av vänner, familj och släkt. Den är även skild från företagets arena, och dess interaktion med marknaden samt den statliga sfären med sina kommunala och statliga organisationer. Civilsamhället består av:

(...) ideella organisationer, människors ideella engagemang och de ideologier som gör människors handlingar meningsfulla och organisationer legitima (...) även nätverk, lösligt eller oorganiserat engagemang och enskilda människors civila engagemang ingår i civilsamhället (a. a. 12).

En tendens som går att skönja är att civilsamhället gått från att vara en arena för politiska konflikter till ett bidrag för välfärd, bistånd, integration och folkhälsa (a. a. s. 73).

von Essen och Svedberg (2010, s. 32) hävdar i ett kapitel att det svenska civilsamhället har

förändrats mellan 1992-2002. Det ideella arbetets omfång har ökat sedan 1992, mätt i antal timmar.

Författarna (a. a. s. 39-40) menar att det sedan 1995 tycks gå att se att civilsamhället har gått från *röst till service*, med andra ord från att ha haft tyngdpunkten på en företrädande och opinionsbildande roll till mer välfärdsproducerande verksamheter. Detta kan naturligtvis gå hand i hand, fast det ena blir alltmer framträdande, organisationerna behöver inte nödvändigtvis bli mindre intresserade av att utföra politisk påverkan för den sakens skull. Det nämns också att även om stora ideella organisationer växer som välfärdsproducenter innebär det inte att organisationer på gräsrotsnivå märker av det. Kanske kan det medföra ett ökat glapp mellan stora växande organisationer och de små och lokala, menar författarna.

4.2.1 Betydelsen av ideellt arbete i samhället

Svedberg, von Essen och Jegermalm (2010, s. 27) har utfört en befolkningsstudie som visar att det ideella arbetets betydelse och roll för samhället har förändrats sedan mitten av 1990-talet. Enligt den framhåller Sveriges befolkning tydligt det ideella arbetets egenvärde; frivilliga aktiva antas ge något, utöver det som avlönad, professionell personal har möjlighet att erbjuda. Det ideella arbetet antas bestå i tjänster med en särskild kvalitet, samtidigt som det ger människor möjlighet att uttrycka moraliska övertygelser liksom det skapar delaktighet i ett demokratiskt samhälle. En relativt liten del ser det ideella arbetet som ett hot mot statliga och kommunala förpliktelser. Fler anser dock idag jämfört med tidigare att ideellt arbete inte skulle behövas om regeringen tog sitt fulla ansvar, vilket författarna menar kan bero på att den ideella sektorn på välfärdsområdet allt mer liknar det arbete som kommun och stat har ansvar för, alltså att den intar en större roll som välfärdsproducent (a. a.).

4.2.2 Civilsamhället och politik

Lundåsen (2010, s. 57-71) diskuterar hur organisationers syn på sin roll gentemot politiken också påverkar hur de förhåller sig till politiken. Hon undersöker också om det nationella perspektivet skiljer sig från det lokala. Attityden till samarbete och samverkan med politiska företrädare skiljer sig givetvis åt från organisation till organisation. För somliga är det viktigt att ha ett stort inflytande över politiken och har kommit den så nära att de ses som en del av beslutsfattandet snarare än en utomstående oberoende aktör. Det är främst de mer professionaliserade organisationerna som åsyftas här, vilka har lättare att få gehör för sina åsikter. Då finns samtidigt risk att bli överlastad med arbetsuppgifter. Generellt finns en tendens till professionalisering, vilket samhällets förändringar och dess komplexitet tycks

kräva, även om de mindre organisationerna troligen inte är lika mottagliga för näringslivets ledningssystem, som de större är.

Lundåsen målar upp en idealbild av hur samarbete på kommunal nivå skulle kunna fungera. Nämligen att politiska partier debatterar tillsammans med enskilda medborgare om olika intressen i det civila samhället och i samspel når väl förankrade beslut. Lokala ideella organisationers möjlighet att påverka på lokalpolitisk nivå är enligt Lundåsen avhängigt av den kommunala förvaltningens attityder (a. a. s. 64).

von Essen (2010, s. 71-72) poängterar att det är svårt att veta hur mindre lokala ideella organisationer påverkas av utvecklingen, då forskningen är mager om hur dessa förhåller sig till kommunala organisationer och lokalt näringsliv. Författaren hänvisar dock till lokala studier som visar att de kan ha svårt att påverka politiken och samtidigt vara öppna för medlemmarnas behov. De ideella organisationerna är helt enkelt mer utelämnade: *Utan avlönad och utbildad personal, som kan påverka, bygga nätverk och fylla i ansökningar, är ideella organisationer mer beroende av de förtroendevaldas politiska vilja och tjänstemännens kunskap.* Om inte de mindre organisationerna syns finns det risk att de större blir normerande, och att ekonomiska bidrag och juridiska ramverk utformas efter de större. Samtidigt kanske det blir lättare att hålla sig oberoende *utanför forskningens och politikens sökarljus och utan resurser att köpa in populära organisationskonsulter.*

4.2.3 Uppföljning av Överenskommelsen

I inledningen nämndes *Överenskommelsen* som det nu har gjorts en första uppföljande studie om. Studien tar fasta på hur den genomförs och hur berörda parter ser på dess betydelse och effekter. Gavelin (2010, s. 69) pekar i studien på att det ännu är för tidigt att dra några slutsatser av *Överenskommelsens* innebörd för de idéburna organisationerna inom det sociala området eller deras samarbetspartners inom myndigheter. Hur som helst pekar den första rapporten på att upplevelsorna hos en majoritet av organisationerna varit positiva på så sätt att *Överenskommelsen* ses som ett viktigt redskap inom den egna organisationens verksamhet, men också för att den stärker den ideella sektorns position i samhället. Samtidigt visar studien att en del organisationer är missnöjda och att de fördömer *Överenskommelsen* av ideologiska skäl. De är av uppfattningen att den är ett led i regeringens privatiseringspolitik och anser att kravet om professionalisering av ideella organisationer förstärks i och med *Överenskommelsen*. Kritiska röster menar att det i sin tur hotar den ideella sektorns frihet och mångfald och kan leda till en likriktningsprocess av organisationerna. Det finns också en

rädsla enligt studien, som handlar om att bidrag från kommuner och andra finansiärer kommer att bli alltmer villkorade. En rädsla som också bekräftas av Gavelin genom den forskning hon hänvisar till i studien. Hon påpekar samtidigt att det ännu är för tidigt att säga om det verkligen stämmer men att upplevelserna från de idéburna organisationerna är värda att ta på allvar då en sådan utveckling strider mot en av *Överenskommelsens* grundläggande principer, nämligen att *stärka* idéburna organisationers position i samhället som *oberoende röst* (a. a. s. 70).

4.3 Rollfördelning och relationsbestämningar

I det civila samhället finns många ideella organisationer. I denna uppsats är vårt fokus organisationerna med social inriktning. För att tydliggöra vad de är och gör i förhållande till andra icke-ideella aktörer följer här en beskrivning. I SOU (1993:82, s. 43) delar Blennberger in ideella organisationers förhållande till den offentliga sektorn i fyra olika så kallade *relationsbestämningar*. Nedan redogörs kortfattat för innebörden av dessa fyra bestämningar. I den första av dessa bestämningar som benämns som *avantgarde*, intar frivilligorganisationerna en roll som förtrupp för sociala insatser. Ambitionen är då att verka i det offentliga rummet för att uppmärksamma sociala grupper som försumrats av offentlig sektor. Målet för en sådan inriktad organisation är dock att det offentliga ska ta över arbetet, av ideologiska eller praktiska skäl (a. a. s. 44).

En andra relationsbestämning är *komplement* och handlar om att frivilligorganisationen vill vara ett komplement till den offentliga sektorn. Komplement kan i sig innebära tre olika aspekter. Som *parallell resurs* bedriver organisationen likartad verksamhet inom det offentliga. Bakgrunden är då ofta en uppfattning om att offentlig sektor brister i sina insatser inom det område frivilligorganisationen bedriver sin verksamhet. I ett annat avseende kan frivilligorganisationerna som komplement vara *extra välfärdsförstärkare*. Hit hör till exempel patient-, intresse- och klientorganisationer som fungerar som komplement i den bemärkelsen att de höjer välfärdsnivån genom andra insatser än den offentliga sektorn har möjlighet att erbjuda av resursmässiga och principiella skäl. Ett tredje avseende handlar om frivilligorganisationerna som en *samhällsmoralisk normgivare* där de fungerar som en slags demokratiskolor i samhället som genererar solidaritet människor emellan (a. a. s. 44-45).

En tredje relationsbestämning kallas *alternativ* och handlar om en sorts konkurrensförhållande, där frivilligorganisationernas verksamhet rör sig inom samma område

som det offentliga men dess karaktär skiljer sig från jämförbara funktioner inom det offentliga (a. a. s. 45).

Den fjärde och sista relationsbestämningen kallas *ersättning* och kan tänkas förespråkas av privatiseringsentusiaster då den handlar om att den offentliga välfärden läggs ut på frivilligorganisationer eller säljs på entreprenad av kommuner, till exempel kommunal hemtjänst. För frivilligorganisationerna har det inneburit nya ideologiska och praktiska problem. En fråga vilken berörs, är i fall frivilligorganisationer tar över ansvaret för vissa delar av det offentligas verksamheter om den generella välfärdsnivån i samhället sjunker (a. a. s. 45-46).

4.4 Särart och mervärde

Begreppsparet särart och mervärde introducerades inom civilsamhällsforskningen i svensk kontext, enligt Hammare (2010, s. 13), av Hultén och Wijkström, i samband med deras rapport som gavs ut 2006.

Hultén och Wijkström (2006, s. 7-8) påtalar att det i diskussioner om den ideella sektorn ofta finns antaganden och hopp om att socialt inriktade ideella organisationer, just i sin egenskap av ideella, bedriver en verksamhet på ett sätt som inte är möjlig inom offentlig eller vinstdrivande regi. Mervärdet är det särskilda bidrag till samhället, utöver vad andra aktörer kan tillföra, som det skulle medföra. Enligt författarna kräver ett sådant mervärde någon slags stadigvarande skillnad, det vill säga en särart, som är det sätt som organisationerna skiljer sig från andra verksamhetsformer. Vidare menar författarna att det är det av vikt för organisationer att förklara sin särart. Finns det ingen sådan kan verksamheten likväl drivas inom offentlig eller privat sektor och då skulle dessa organisationer framstå som överflödiga i ett samhälle som eftersträvar organisatorisk mångfald.

Rapporten presenterar en studie om *hur [socialt inriktade] ideella organisationers särart beskrivs och motiveras av olika aktörer, samt om och i så fall på vilket sätt denna särart kopplas samman med organisationernas antagna mervärde* (a. a. s. 8).

Gavelin, Kassman och Engel (2010, s. 3) har i en första tematisk studie som genomförts inom ramen för arbetet med *Överenskommelsen*, som nämndes i inledningen, kartlagt den forskning som finns om idéburna organisationers särart och mervärde. I studien ställs frågan om de socialt inriktade idéburna organisationerna har någon särart och något mervärde som skiljer dem från dess privata och offentliga motsvarigheter, samt vad det i så fall finns för grund för sådana argument mot bakgrund av den forskning som finns inom området.

Diskussionerna kring ideella organisationers särart och mervärde riskerar ibland, som de ser ut idag, att försköna organisationernas roll och betydelse i samhället. Det görs generaliseringar av en sektor som i själva verket är ganska heterogen. Ibland antas den oberoende av stat och kommersiella intressen, vilket är en förhastad slutsats, menar författarna (a. a. s. 8).

Forskningen som studerats består av 43 studier vilka inrymmer en mängd perspektiv. Oftast är det anställdas, volontärers eller brukares subjektiva uppfattningar om organisationers framträdande drag, som fokuserats. Enligt Gavelin et al. (2010) är särart och mervärde relativa begrepp eftersom de handlar om hur en verksamhet skiljer sig från en annan. Det innebär att om ideella organisationers faktiska särart och mervärde ska studeras, måste de jämföras med verksamheter i offentlig och privat regi. 17 av de granskade studierna bygger på jämförelser mellan idéburna verksamheter och privata eller offentliga sådana (a. a. s. 22-23). I slutdiskussionen konstateras att det är svårt att dra några generaliserande slutsatser om de svenska ideella organisationernas särart och mervärde. Det finns en hel del internationell forskning om idéburna organisationers särart och mervärde, men det är inte självklart hur den kan appliceras på socialt inriktade idéburna organisationer i Sverige. Forskningen som finns har alltför vitt skilda syften och ansatser (a. a. s. 49).

Kartläggningen anses ändå av författarna, ha fyllt en funktion genom sammanställningen av huvudsakliga teman som berörs i den existerande forskningen om särart och mervärde och genom den kunna peka på framtida forskningsbehov inom fältet. De teman som framträdde är *värdegrund*, *bemötande*, *innovationsförmåga* samt *opinionsbildning* och kan säga något om vad de idéburna organisationerna gör som faktiskt skiljer sig från dess offentliga och privata motsvarigheter (a. a. s. 53). Värdegrund verkar fylla en viss funktion, dock på ett subtilt sätt. Det faktum att de idéburna organisationerna bygger på en viss tanke eller idé, tycks hur som helst medföra att brukare och volontärer upplever att organisationen skiljer sig från andra, både på ett positivt och negativt sätt. Det kunde skapa en känsla av meningsfullhet men samtidigt också ökade krav och förväntningar. Också i fråga om bemötande verkade uppfattningen vara att de idéburna organisationerna kan erbjuda något utöver offentliga motsvarigheter genom att ha en bredare helhetssyn på de problem som organisationen vill lösa åt individer. Gavelin et al. framhåller det intressant, av anledningen att det sedan början av 1980-talet har varit en grundläggande princip i socialtjänstlagen, och att det då är något som anses skilja de idéburna organisationerna från deras offentliga motsvarigheter. I fråga om innovationsförmåga var det empiriska underlaget magert men ändå något som tycktes

utmärkande för idéburna organisationer, exempelvis att utveckla egna arbetsmetoder. Några studier antydde att idéburna organisationer mer ofta än offentliga och privata motsvarigheter prioriterade en opinionsbildande roll och aktiviteter som gynnar samhällsnyttan (a. a. s. 50-52).

4.5 Hybridorganisationer

Vi har funnit anglosaxisk forskning kring en organisationstyp inom den ideella sektorn som kallas hybridorganisationer. Billis (2010, s. 4) förklarar att den ideella sektorn i Storbritannien länge setts som ett *loose and baggy monster* och gränserna för vad som är vilken sektor (privat, offentlig eller ideell sektor) har länge varit otydliga. Hybridorganisationer beskrivs av Billis (2010, s. 3) som innehavare av utmärkande karaktäristiska drag från mer än bara *en* sektor. Billis argumenterar för att det dock inte bara är en mix av vilka drag som helst från de olika sektorerna, utan att det handlar om fundamentala och distinkta skillnader i organisationernas styrning och verksamhetsprinciper. Inom organisationer i den ideella sektorn väljer till exempel medlemmarna sin ledning, ofta en styrelse, vid interna val där endast medlemmar har rösträtt. Organisationens resurser består av ideella krafter och arbetar för en given sak eller intressefråga (a. a. s. 55).

Vad dessa hybridorganisationer egentligen är och gör har enligt Billis diskuterats och han beskriver det som ett färskt forskningsområde. Billis menar att vi just nu står inför en tid av grundläggande förändringar av de organisationer som finansierar, planerar och levererar välfärd och att hela den ideella sektorn, inkluderat hybridorganisationerna, idag utgör en ökande kraft i utformandet av socialpolitik (a. a. s. 12).

Billis (2010, s. 4) resonerar vidare att den globala lågkonjunkturen har bidragit till att sätta ämnet välfärd på kartan i de västerländska demokratierna på ett annat sätt än tidigare i historien. Den ekonomiska krisen har tvingat regeringen i Storbritannien att öppna ögonen för den ideella sektorns potential och roll i den nationella ekonomin. Hybridorganisationer har därmed gått från att ha varit ett litet akademiskt intresse till att vara en del av den rådande politiska diskursen i Storbritannien. De identifieras i en rad *policy statements* som utförare av service och omsorg och förväntas kunna mobilisera samhällen, kunna identifiera och lösa nya och gamla sociala problem, bidra till social förändring, fokusera på brukares behov, tackla komplexa behov och svåra sociala problem. Dessutom anses de vara flexibla och kapabla att bygga upp förtroende till brukare, förse med volontärer, bygga starkare och mer sammansvetsade samhällen samt hjälpa till att ändra om utbudet av offentliga servicetjänster.

Denna positiva bild är vida spridd och kommer säkert blickas tillbaka på som en gyllene era av politisk konsensus, menar Billis samtidigt som han lyfter fram att:

Certainly, the extensive academic and practitioners literature points to the danger of the increasing influence of adjacent sectors, and the potential loss of independence and possible mission creep. The tenor of this critique is that these pressures will lead, or have already led, to voluntary/nonprofit organizations losing their soul. They have entered a Faustian pact in which the sector gains resources, possible influence and the opportunity to deliver more services at the cost of those fundamental attributes which made it an attractive proposition in the first place: its mission, values and voluntary contribution (a. s. 10).

Det finns med andra ord risker med hybridorganisationers framfart och växande inflytande som handlar om att dess själ och huvudsyfte kan gå förlorad i processen.

4.6 Social Movement Service Organizations

4.6.1 Funktion

Meyer (2010, s. 533-536) skriver, utifrån en amerikansk kontext, i ett kapitel i en antologi, om något hon benämner som SMSO's [Social Movement Service Organizations], som vi tolkar är en typ av hybridorganisation. Meyer beskriver SMSO's som tillhörande det civila samhället och vars uppdrag är att erbjuda både sociala servicetjänster *och* bilda opinion för att förespråka social förändring på politisk nivå. Dessa organisationer kan vara såväl vinstdrivande som ideella. Att finna likheter mellan olika så kallade SMSO's är enligt Meyer inget lätt projekt men hon redogör ändå för några karaktäristiska drag. Ett av dessa drag handlar om att grupperna ofta organiseras kring explicita värden och sociala mål som ofta står i kontrast till och utmanar den rådande sociala ordningen. Ett annat drag är att rollen som både serviceproducent och opinionsbildare är tätt integrerade. Ett drag som Meyer menar kanske mest skiljer ut dessa organisationer från andra organisationsformer, är att de ofta söker social förändring *genom* den sociala servicen. Den sociala service eller de välfärdstjänster som organisationer erbjuder kan därmed tillskrivas en empowerment-baserad filosofi. Denna tillskrivning kan göras eftersom organisationerna aktivt arbetar för att involvera människor i en process där medvetandehöjning och självhjälp uppmuntras och där kraft läggs på att få människor att själva förändra samhället och dess institutioner, samt de lagar som direkt påverkar deras liv, på såväl lokal som statlig nivå.

Just den förmåga som organisationer har att utveckla en kollektiv identitet bland sina medlemmar som får människor att gå med i en SMSO eller på ett eller annat sätt delta i aktiviteter som ordnas inom en sådan organisation har intresserat forskare. Enligt Meyer

handlar empowerment-konceptet om en process där individer börjar se sina personliga problem i ett större sammanhang, påverkade av politiska och ekonomiska krafter, som gör att individerna slutar att anklaga sig själva, upptäcker olika orättvisor i systemet och börjar tro att kollektivt agerande kan leda till social förändring. Utmaningen för SMSO's ligger därför i att strukturera individuella och kollektiva aktioner på ett sådant sätt att medlemmarna får positiva upplevelser som stärker deras självkänsla och känslan av förmåga till politisk påverkan (a. a. s. 542).

Meyer exemplifierar detta genom att referera till en författare som studerat feministiska hälsocenter, där bedrivandet av social förändring sker genom *delivery of service*. Det sätt som service erbjuds till kvinnor inom hälsocentren, utmanar direkt den traditionella hierarkiska doktor-patient-relationen. Kvinnorna tar emot både medicinsk hjälp och socialt stöd i form av ökad kunskap om sina kroppar och om hur deras liv påverkas av de politiska och sociala system som de feministiska hälsocentren betraktar som patriarkala (a. a. s. 535).

4.6.2 Villkor

Meyer skriver att forskare intresserar sig för vad finansiärer betyder för organisationers strukturella utveckling och strategiska beteenden, och menar då organisationer med social inriktning generellt. Enligt de teorier som Meyer refererar till är det en utmaning att få organisatoriskt underhåll från finansiärer över tid då det tycks pressa organisationer in i formalisering och professionalisering av sina strukturer. Det pågår därmed utvecklingstendenser mot likriktning, som visar sig genom att sociala serviceorganisationer justeras och antar normativa regler. Innebörden av en sådan utveckling tenderar att byråkratisera organisationerna för att maximera sin effektivitet när det kommer till att mobilisera pengar och medlemmar för att överleva och växa - något som benämns som *det klassiska dilemma* (a. a. s. 538).

Meyer menar att en del av dem som forskar på sociala rörelser argumenterar för att utvecklingen mot formalisering och professionalisering som svar på finansiella utmaningar kan ske på bekostnad av de sociala serviceorganisationernas kamp för social förändring. En forskare hon hänvisar till beskriver detta som en form av *kommersialisering*, vilket inträffar när en social serviceorganisation starkare betonar servicetjänster som ett självändamål och då blir mer av ett affärsföretag än *an agent of social change* (a. a. s. 539).

Meyer framhäver att få studier kring detta gjorts på SMSO's men anser ändå att de tycks stå inför samma utmaningar:

their aim of fostering social change through the delivery of services may make this balancing act particularly difficult. On the one hand, their commitment to providing services and the type of funding that supports this activity may hinder their ability to engage in disruptive tactics and incline them toward institutional means of political influence (a. a. s. 540).

Forskare har uttryckt oro för att förhöjt beroende kommer att motarbeta organisationers röstfunktion. Även om det inte finns någon konsensus i den befintliga forskningen huruvida statligt stöd underlättar eller försvårar ickevinstdrivandes röstfunktion verkar det som att *government funding facilitates conventional forms of advocacy, such as lobbying of legislators or government administrators, but discourages more radical action*. Det tycktes finnas en rädsla hos finansiärer att straffas om organisationernas *advocacy activities* skulle bli för aggressiva.

Något som klart framkommit är, enligt författaren, att dualfokuset, det vill säga att vara både röst och service, ibland orsakar avsevärda interna konflikter inom organisationerna. Hon lyfter fram en feministisk organisation som exempel, där organisationen från början var volontärbaserad med syftet att erbjuda dels stöd åt offer för sexuella övergrepp och dels engagera sig i politiska aktioner som en kamp för kvinnors rättigheter. För att kunna hantera organisationens framväxt och de medföljande utmaningar som det innebar för deras servicetjänster samt behovet av att underhålla en stadig ström av volontärer, började centret att tona ned sin feministiska orientering. Resultatet av dessa förändringar var att den politiska kärnverksamheten hotades (a. a. s. 541).

Meyer refererar till ett forskarpar som hävdar att sociala serviceorganisationers mobiliseringspotential är större ju mer de förespråkar värden som deras finansiärer redan stödjer. Det underlättar även om organisationen inkorporerar en tillräckligt bred värdegrund för att vinna stöd hos många med olika intressen så länge den inte blir *för* bred och tappar fokus (a. a. s. 543).

4.7 Kartläggning om kvinnojourers samverkan med kommuner

Under mars och april månad i år, genomfördes en kartläggning av Sveriges kvinnojourer på uppdrag av riksförbundet SKR med syfte att ta reda på hur samverkan med kommun och socialtjänst upplevs av kvinnojourerna. Kartläggningen ska också ge ett första underlag för SKR:s planerade arbete med medlemsstöd (Christiansson, 2011, s. 2). I kartläggningen deltog totalt 28 jourer av de 62 som år 2010 fanns registrerade hos SKR. Deltagarna intervjuades för att ges utrymme att själva sätta ord på vad de upplevde som problematiskt eller de positiva

erfarenheter, som jourerna upplever i samverkan med kommunerna i det dagliga arbetet (a. a. s. 3).

Bakgrunden till kartläggningen är dels skärpningen av socialtjänstlagen som genomfördes 1 juli, 2007. Enligt SKR innebar det att kommunerna särskilt ska beakta att kvinnor som har utsatts för våld eller andra övergrepp av närstående kan behöva stöd och hjälp. I den tidigare versionen av socialtjänstlagen stod det att kommunerna *bör* erbjuda misshandlade kvinnor stöd och hjälp. Texten ändrades alltså till ett tvingande *ska* (SKR, 2011a). Att kommunerna tvingas efterfölja skärpningen kan innebära att de ser sig tvingade att kontrollera verksamhet som erbjuder våldsutsatta skydd och stöd. Ett sätt att göra det på är genom upphandling av kvinnojourerna (a. a. s. 2).

Vidare handlar bakgrunden till kartläggningen, enligt Christiansson om att villkoren för jourernas verksamhet, som är ideella och ofta helt beroende av föreningsbidrag från kommuner, har blivit hårdare. I allt större utsträckning tar föreningsbidragen karaktär av projektbidrag som inte kan användas för att bekosta den dagliga verksamheten hos kvinnojourerna, utan tvingar dem in i en alltmer projektbaserad verksamhet. Detta är problematiskt eftersom osäkerheten i att beviljas bidrag gör det svårt att kvalitetssäkra verksamheten och att bygga upp den långsiktigt, något som i förlängningen befaras innebära en begränsning av jourernas utveckling och så småningom riskerar nedläggning av dem (a. a. s. 2).

I kartläggningens resultat framstår det som att jourernas upplevelser av samverkan med sina respektive kommuner skiljer sig åt. I de fall där det redan finns en utarbetad handlingsplan för arbetet med våld i nära relationer och en kvinnofridssamordnare, uppges samarbetet fungera bättre. Dock uppger flera jurer att samarbetet kan vara avhängigt personliga kontakter både inom kommun och socialtjänst och hur dessa personer väljer att se på jourerna (a. a. s. 4). Vidare framträder det i resultatet att många kvinnojourer årligen söker verksamhetsbidrag från kommunerna men skärpningen av socialtjänstlagen har bidragit till att många kommuner mot beviljande av verksamhetsbidrag också ställer mer specifika krav på jourerna. Det kan till exempel handla om att kommunerna kräver total insyn i verksamheten, att kommunen vill ha en kommunanställd på juren och att kommunen reserverar boendeplatser till kvinnor som kommer via kommunens socialtjänst. Detta uppges av kvinnojourerna som problematiskt, exempelvis genom att de kostnader för en kvinna placerad genom kommunens socialtjänst inte ersätts utan kommunen hänvisar till verksamhetsbidraget som i sådana fall ska täcka den kostnaden (a. a. s. 5).

Enligt kartläggningen har inte upphandling ännu varit aktuell i särskilt många kommuner men beslut om att inte genomföra upphandling av jourerna, uppges ha tagits med insikten från kommunens håll, att de ideella kvinnojourer redan är det billigaste alternativet som aktör för skydd av våldsutsatta kvinnor och barn (a. a.).

Enligt kartläggningens slutsatser varierar jourernas inställningen till att eventuellt låta sig upphandlas, precis som upplevelserna av samverkan med kommunerna. Vissa jourer tror att upphandling kan bidra till att stärka deras verksamheter och ge dem säkrad finansiering och erkännande. Andra tror att det ger upphov till klyftor mellan ideellt aktiva och anställda inom jourerna (a. a. s. 8). De specifika krav som nämndes ovan i texten för enligt kvinnojourerna själva med sig en rädsla för att då inte kunna utnyttja sin roll som kritiskt granskande organisation och därmed gå mista om verksamhetsbidraget (a. a.).

Förslag till hur SKR kan stötta sina medlemsjourer på ett kortsiktigt plan presenteras sist i kartläggningen. Bland annat konstaterar Christiansson att riksförbundet kan vara behjälpligt med att formulera frågeställningar för att ta ställning till passande avtalsformer, hjälpa till att erbjuda information och utbildningar samt tillhandahålla juridisk rådgivning i fall det skulle bli fråga om avtal som vid till exempel upphandling. På längre sikt kan SKR stödja kvinnojourerna i det opinionsbildande arbetet med att påverka lokala och regionala politiker genom att understryka värdet av jourernas ideella verksamhet, i jämförelse med kommersiell och kommunal verksamhet. Förbundet bör även stödja jourerna och hjälpa dem att bli en naturlig part i de fall som regionala och kommunala överenskommelser blir aktuella, som också är ett led i arbetet med att implementera den nationella *Överenskommelsen* (a. a. s. 9-10). Det övergripande syftet med den, är som tidigare nämnt, att stärka idéburna organisationer inom det sociala området, deras oberoende roll som röstbärare och opinionsbildare (a. a. s. 2).

5. Resultat

Syftet med vår uppsats var att undersöka hur aktiva i tjejjourer ser på vilken funktion tjejjourer har och hur deras villkor ser ut. Kapitlet har i enlighet med det, delats upp i två huvudrubriker, nämligen funktion och villkor. Underrubriker tillkommer utifrån det som framträdde i det empiriska materialet. För att läsaren lätt ska kunna följa med i texten rekommenderar vi att ta en titt på intervjuguiden (bilaga 2).

Med hänsyn till *konfidentialitetskravet*, som förklarades närmare under avsnitt 2.4, kommer vi inte att presentera våra intervjupersoner närmare än att de får stå som

representanter för Tjejjouren.se, SKR eller den jour de är aktiva i. I intervjun med Juventas systrar, liksom i intervjun med Tjejjonen deltog två personer.

5.1 Funktion

För att besvara frågeställningen om tjejjournernas funktion i förhållande till andra aktörer ställde vi frågan vad som skiljer ut tjejjournernas arbete från andra icke-ideella aktörers liknande arbete. Svaren berörde även hur tjejjourer skiljer sig från andra aktörer, så som kvinnojourerna. Precis som jourernas fokus skiljer sig åt skiljer sig även svaren ganska mycket åt på denna fråga. Det tycks även vara en uppfattning som Tjejjouren.se:s representant har. Därför ett inledande citat om detta:

(...) det kan säkert många jourer bli bättre på, att se vad ens funktion är i förhållande till andra, att liksom särskilja sin roll och uttala den. Det är viktigt både i förhållande till sig själva och finansierare, kommun och andra aktörer och förhållande till stödsökande. Att man vet vad man är och vad man inte är och vad man har för möjligheter.

I vår empiri tyckte vi oss hur som helst urskilja ett antal återkommande teman kring vad som skiljer tjejjourerna från andra aktörer, och därmed vad deras funktion är i förhållande till andra aktörer och för sin målgrupp. Dessa teman är *anonymitet*, *empowerment*, *ideologi*, *röst* och *komplement*.

5.1.1 Anonymitet

En av representanterna från Juventas systrar resonerar kring jourernas arbete i förhållande till socialtjänsten och kommer fram till att en, som vi tolkar det, betydande skillnad handlar om att målgruppen tillåts vara anonym, och att det är en viktig funktion eftersom målgruppen ibland anser att det är för svårt att vända sig till professionella som kuratorer, psykologer eller socialtjänsten.

(...) då upplever dom som väldigt skönt att dom får prata med jourtjejer som man vet är tjejer som är vanliga tjejer men som har gått en utbildning hos oss och att dom inte behöver på något sätt bli... ja vidarekopplade till socialtjänsten eller sådär och att man har rätt att vara anonym är jätteviktigt och att vi inte för vidare det dom säger till oss. Det är tror jag, det är det viktigaste (...)

Representanten från Indra anser att möjligheten att kunna vara anonym betyder mycket för deras målgrupp och anser, som vi tolkar det, att det gör det lättare att ta upp känsliga ämnen. Hon nämner att det hos målgruppen finns ett stort behov av att prata om sexuella övergrepp, då de flesta som hör av sig till dem har varit utsatta för det. Hon förklarar att *nästan hälften av*

dom som kontaktar oss för sexuella övergrepp blir utsatt av någon förälder eller någon annan närstående manlig släkting. Att just att den målgruppen vänder sig till tjejjourerna tror hon beror på att de ämnena är så stigmatiserande och förklarar att de har jämfört sina ärenden med de som kommer in till socialtjänsten och säger att incest är ju otroligt ovanligt uppe hos dom.

Representanten från Tjejjouren.se:s erfarenhet är att frågor som kommer till jourerna över lag handlar om incest, sexuella övergrepp, ätstörningar, självmordstankar... även om de ämnen som är aktuella på den nationella hemsidan mer är frågor om kropp och sex och om relationer, som är lightfrågor inom citationstecken, att man undrar... ja vad är pubertet, vad är mens, hur förstorar man bröstet, hur rakar man fittan, ska man göra det? Hon misstänker, som vi uppfattar det, att det kan vara ett sätt för en del att testa, för att så avgöra om man senare vill gå vidare och fråga vidare om det man egentligen funderade på eller vågar gå vidare och ta kontakt med en jour via chatt eller mail.

Något vi tänker hänger ihop med anonymiteten är det en av Tjejonens representanter lyfter fram och handlar om att målgruppen, antagligen till följd av de i många fall är minderåriga, aldrig riktigt får möjlighet till stöd utan att vårdnadshavare blandas in i de flesta sammanhang. En av dem säger: *Vi har inga relationer till föräldrar, överhuvudtaget, och kommer aldrig att ha. Det har säkert inte en enda tjejjour och det är en av våra poänger.* Något denna representant anser skapa en frizon för målgruppen som tillåter dem att prata om det som är viktigt för den enskilda tjejen på ett annat sätt.

5.1.2 Empowerment

Att stötta och stärka unga tjejer till att ta makten över sina egna liv, tolkar vi, av våra informanternas utsagor kombinerat med informationen på jourernas hemsidor, som den övergripande funktionen för målgruppen. Vad det egentligen innebär tycker vi oss urskilja i följande utsagor. Representanten från SKR menar att tanken med tjejjourerna är att de ska få igång tjejerna att tänka själva och på så vis ifrågasätta sina egna och andras fördomar och föreställningar. Det sker, menar hon, genom att ställa motfrågor som ger tillbaka makten till tjejerna själva. Hon tycker att det är jättespännande att man liksom lägger tillbaka makten liksom, till den unga tjejen så här "men hur vill du att det ska vara då, vad tycker du själv"? Hon jämför med kvinnojourerna och tycker att de ibland verkar rädda att prata om att de stödsökande kan behöva stärkas för att kunna stå emot våld, men anser att det är omyndigförklarande att inte tro på att tjejer har någon möjlighet till att själva påverka sina

egna liv och att sätta gränser. Tjejjournernas uppgift består istället, som vi tolkar det, i att ge mer livsutrymme åt tjejerna genom att stärka dem. Hon säger att:

(...) vi måste tro på att om vi stöttar och stärker unga tjejer så kommer dom att bli mindre utsatta för våld, liksom det måste vi tro på (...). Och det har ingenting med skuldfrågan att göra, det är bara att ge liksom mer livsutrymme åt tjejer (...)

Stjärnjourens representant uttrycker att det stärkande arbetet också går ut på att förmedla kunskap om hur det ligger till med jämställdheten rent faktamässigt i Sverige och därmed lyfta de problem som tjejerna vänder sig till jourerna med från individerna till en strukturell nivå. Något som informanten menar leder till att om tjejerna upplever utsatthet kan de bli stärkta genom kunskap om att det inte beror på individen själv vilket kan leda till att skuld och skam lyfts från tjejerna och gör att de orkar stå emot bättre men att *det viktigaste är ju ändå att om hon är stärkt så kommer hon kunna komma på dom kunskaperna själv, till slut.*

Representanten för Tjejjouren.se resonerar också kring det stöttande och stärkande uppdraget och säger att det består av en maktanalys *som inte så mycket tar form i att vi säger att vi är feminister eller att samhället är ojämställt, utan att den tar sig uttryck i att man uttalat försöker stärka de personer som vänder sig till en.* Detta för att de bättre ska kunna hantera en ojämställd verklighet, vilket representanten menar är en form av förebyggande arbete.

Representanten från Stjärnjouren jämför sin journals arbete med socialtjänstens och är av uppfattningen att:

Socialtjänsten sätter ju in insatser mycket utifrån. Det är andra som ska göra saker åt tjejen. Hon ska placeras någonstans, hon ska prata med någon som ska fixa, medan vi mera jobbar för att hon ska klara av att fixa sitt liv själv.

5.1.3 Ideologi

Ett annat svar vi fick på frågan om hur tjejjourers arbete skiljer sig från andra icke-ideella aktörers arbete handlar om att det finns en ideologisk utgångspunkt i jourernas arbete. Utifrån citaten nedan kan vi uppfatta att ideologin skapar en annan funktion än den som är möjlig att ha i offentlig eller privat regi. Representanten från SKR svarade att:

(...) unikheten är väl att man faktiskt delar en värdegrund som är politisk. Att man tycker att samhället är ojämställt och att det finns liksom strukturella maktordningar som inverkar på framför allt då, unga tjejers liv (...) problemanalysen utgår från det, faktiskt. Men det är väl det politiska! Det är väl ändå det man

kommer tillbaka till, att det liksom... att man har en vision, om ett jämställt samhälle fritt från våld där liksom normer för... där manligt och kvinnligt inte styr hur människor agerar och beter sig (...)

Representanten för Tjejjouren.se menar att den ideologiska utgångspunkten är vad *jourrörelsen bygger på* och vilket hon anser *är ett viktigt särdrag*. Representanten från Stjärnjouren är inne på samma spår och anser att (...) *det viktigaste är att vi har en feministisk analys, och det innebär att vi har... ser på tjejernas svårigheter som någonting systematiskt eller strukturellt (...)*.

Även Indras representant resonerar i liknande banor. Hennes bild är att socialtjänsten, som hon ger som exempel, gör punktinsatser. För tjejjoursrörelsen, även om de också gör punktinsatser är däremot målet *att man ska kunna ändra på strukturen (...)* *hela rörelsen vill ju skapa någon förändring på ett större plan och jag tror inte att socialtjänsten jobbar på det sättet*.

Tjejjouren.se:s representant förklarar på vilket sätt tjejjourenas ideologiska utgångspunkt tillämpas praktiskt i jourernas stödjande verksamhet, där vi i tanken återkommer till idén om empowerment. Hon säger att tjejjouren ger:

(...) inte en professionell diagnos utan mer ett peppande och stärkande svar som också bygger på en maktanalys (...) Att vi försöker liksom lyfta skuld och skam från dom som vänder sig till oss och lyfta problem som oftast framställs som individuella...och lyfta dom som strukturella istället.

Representanten från Kitty är av uppfattningen att tjejjouren, i och med sitt ideologiska uttryck, har en kompetens som saknas hos andra aktörer och menar att det i rörelsen finns *jättemycket kunskap också om våld och normer, alltså normkritik (...)* och anser att tjejjouren där ofta ligger i framkant, jämfört med skolorna när de pratar *normer kring sex, för hur sex är och vad det ska vara. (...)* *förväntningar och även kanske såhär prata om tråkiga saker om sex också... som kan hända liksom, om man blir utsatt för någonting... För det tycker inte jag att det görs tillräckligt i skolan*.

5.1.4 Röst

Ett annat tema som framträdde vid intervjuerna var informanternas bild av tjejjourenas funktion som *röst*. Vi tolkar informanternas svar som att rollen som röst innebär att föra unga tjejjourens talan och informera om hur unga tjejer mår, vilka arenor som de rör sig inom och vilken som är den aktuella problematiken. Det är främst frågeställningen om tjejjourenas funktion för sin målgrupp som här berörs, men också funktionen i förhållande till andra

aktörer. En av representanterna från Juventas systrar tror att *tjejjourerna har en jätteviktig funktion som opinionsbildare och framför allt tänker jag att just kring det här att det är så stereotypt liksom, socialtjänstens arbete...* men påpekar att de tyvärr inte prioriterar det arbetet så mycket i deras jour, utan att deras största fokus är det stödjande arbetet. Hon menar att det är vanligt idag att *tjejer och killar kränks på internet och det är ju jättemånga professionella som inte har någon koll på vad som händer på internet*. Hon ser det därför som en viktig uppgift för tjejjourerna att uppmärksamma skolpersonal och andra på det och komma med förslag på lösningar. Den andra representanten från samma jour håller med och förklarar vad det kan handla om:

(...) jag tycker att det är jätteviktigt att vi försöker väcka debatt...alltså för vi ser ju, vi kan ju se saker på ett annat sätt och...tänker att det finns ganska många grupper i samhället som gång på gång kränks av myndigheter (...) och att om vi verkligen kan gå ut och uppmärksamma att hallå, det finns faktiskt sådana som faktiskt rent biologiskt ser ut att vara tjejer men som inte känner sig som tjejer. Alltså jag tror att det är jätteviktigt, att tjejjouren har en viktig funktion där, att uppmärksamma, och att vi förtjänar att bli lyssnade på för att vi har erfarenhet (...)

Kittys representant anser att opinionsbildning är en av de viktigaste delarna, att *vara en röst åt de tjejer som inte skulle komma fram annars (...)* och att det handlar om att både lyfta fram bra saker, för att nyansera bilden av *tjejen* som hon ofta tycker framstår som skör och självdestruktiv, *men också, såhär, bilda opinion angående sådana frågor som berör alla människor, till exempel sexualbrott eller hatbrott (...)*.

Stjärnjourens representant menar att opinionsbildning, i form av insändare, demonstrationer, informationsträffar och workshops är vad som krävs för att få människor att öppna ögonen och se verkligheten för att så kunna uppnå målet att *förändra förutsättningarna, för unga tjejer i första hand. Eller, för samhället i stort, men målgruppen är ju unga tjejer (...)*.

Representanten från Indra belyser att funktionen som röst är en implementerad del av jourens verksamhet och att det hänger ihop med samverkan. Kommunen har bitt jouren att vara med i en referensgrupp i kommunen som jobbar med ungdomars psykiska ohälsa, då det är just vad Indra möter dagligen och förväntas därför kunna bidra med kunskap. Till hösten finns planer på att anordna en gemensam utbildningsdag för yrkesverksamma som jobbar med ungdomar och där ska Indra finnas på plats och visa:

(...) olika arbetsmetoder för hur man kan förbättra den psykiska hälsan och där ska till exempel Machofabriken [se avsnitt 3.4.1] presenteras som ett sätt att praktiskt jobba med varför...just eftersom det

är så bundet till kön, (...) och dom blir såhär, ”det här visste inte, det här vill vi ha”. Så dom har ju ett sug att få veta för att jag tror att...ja men i tjejjoursrörelsen är man lite före sin tid så här och driver på saker.

Tjejjouren.se:s representant förklarar att det har gjorts försök att jobba kampanjmässigt utifrån den gemensamma webbportalen, där de försökt att *komma på någonting som alla medlemsföreningar kan ställa sig bakom och sedan driva det tillsammans, det är en enorm styrka också*. Flera informanter nämner det nationella samarbetet med Tjejjouren.se. En av Tjejjourens representanter tycker att *det är lite olika inriktningar (...) på olika tjejjourer (...)* men att *det är bra att Tjejjouren.se har samordnat alla tjejjourerna så det blir tydligt att det finns, att det blir en tydlig röst*. Kittys representant tycker att:

(...) det ger rörelsen en styrka. Jag tänker att det är Tjejjouren.se som verkligen har... enat en hel rörelse och det fick mig att inse, gud vi är så himla många (...) vi är inte någon så här isolerad ö någonstans utan det finns ju sjukt många andra som gör samma saker och att... det är ju helt fantastiskt, att kunna... ja men gå samman (...)

5.1.5 Komplement

Ett återkommande tema i informanternas svar på frågorna om det behövs tjejjourer i samhället och vad tjejjourerna betyder för sin målgrupp var att tjejjourerna behövs som ett *komplement* till det offentliga så som socialtjänst, elevhälsa och BUP.

En representant från Juventas systrar tror att det saknas vuxna som tar sig tid för ungdomar och att tjejjourerna fyller en viktig funktion när unga inte kan eller vill gå till skolkuratoren. Hon säger att *vi behövs... för att vi är ett komplement... vi ska inte vara en ersättare, absolut inte men ett alternativ kanske (...)* En av representanterna för Tjejjouren.se menar att *flickorna inte alltid är så nöjda med socialtjänsten* men påpekar samtidigt att:

(...) vi gynnar inte någon om vi sitter och håller med att det är eländigt på socialtjänsten (...) vi samverkar, vi bjuder in till konferenser. Vi tror ju att det gynnar tjejerna att vi har en god relation till dom. Då får ju vi tjejerna till oss. Som ett komplement.

Representanten för Tjejjouren.se menar att *tjejjourerna fyller ju en annan funktion än de andra stödfunktioner som finns i samhället så det handlar ju inte om att vara en konkurrent eller att det andra inte är bra men att det är ett komplement*. Hon exemplifierar på vilket sätt tjejjourerna kan fungera som komplement, och vi tolkar det som att hon syftar på den stödjande verksamheten, kontaktjouren:

Vi vet ju i den här rörelsen att vi inte är här för att ställa diagnoser utan är det vad som behövs så vet vi vart vi ska hänvisa och det är en väldigt viktig funktion. Att man vågar ta kontakt i ett tidigt skede är ett första steg till att kanske få hjälp på andra sätt och den funktionen är extremt viktig tror jag. Ett sätt att börja en process tror jag, mot att må bättre (...)

Representanten från Stockholms tjejjour sätter fingret på att det ibland kan vara svårt och vända sig till det offentliga för att få stöd och hjälp. Vi tolkar hennes svar som att tjejjourerna i sådana situationer har en viktig funktion att fylla som komplement:

(...) för tjejer och kvinnor som råkar ut för saker och som behöver någon extra att prata med som kan sådana här saker. Som behöver någon extra som bryr sig så man har något att falla på, inom citationstecken. Så jag tänker om jag själv hade blivit utsatt för någonting och jag inte kunde prata med kompisarna eller föräldrarna eller med någon – vart ska jag då vända mig? Ja men till polisen, det är inte så jäkla lätt liksom. Så då tror jag att det är viktigt att man har någon man kan ringa till. (...) när man känner ett motstånd från soc eller polisen eller inte riktigt... Alltså jag tänker mig att tjejjourer finns där att falla på, att falla tillbaka lite på för dom som har blivit utsatta och är liksom som en trygghetszon. Vilket är enormt viktigt, det är ju en trygghetszon, det handlar ju om liv och död många gånger.

Den andra representanten från Juventas systrar tror att steget att vända sig till en myndighet är stort för många unga människor och att det är vanligt att det förknippas med rädsla för att drabbas av olika krav men att jourerna inte ställer några sådana krav eller förväntningar och att de stödsökande därför på ett annat sätt kan *säga precis vad dom vill...nästan när dom vill och på nästan vilket sätt dom vill (...) dom får ta det på sina egna villkor och på sin egen tid och sådär. Det tror jag är...det är... det är vår viktigaste betydelse (...)* och påpekar betydelsen av att finnas till inom de arenor där ungdomar rör sig dagligen, som till exempel internet.

Representanten från Kitty upplever att det kan bli *ett glapp kanske mellan... ja, till exempel myndigheter och (...) jag vet inte, det är som att som att vi är någon slags mellanväg (...)* och hoppas att tjejjourerna kan fungera som *någon slags, såhär, trygghet och någon såhär källa till inspiration... något slags bollplank (...)* Att... *man kan vända sig till en tjejjour för att hitta nån slags trygghet och tillit (...).*

Representanten från Stjärnjouren har en upplevelse som vi tolkar som ett uttryck för att det offentliga inte alltid räcker till, och ger en bild av att tjejjourerna ibland fungerar som mer än ett komplement:

(...) mycket av det vi gör borde andra *också* ta ansvar för, men att vi ska fortsätta att ta ansvar, men inte ensamma. (...) att vi skulle kunna få tjejer som var lite mer hela som vänder sig till oss om det fanns andra också. Men inte... dom skulle nog inte sluta höra av sig men kanske (...) Vi borde vara ett komplement, men ibland är vi ju enda... aktören, eller ja. Men jag tänker såhär, som tjejer som hör av sig som har psykologhjälp eller är inlagda, att dom kan höra av sig till oss och få något... ett

utifrånperspektiv, är jättebra, men nu kan det vara så att dom hör av sig för att dom får inte hjälp av den där dom skulle fått hjälp av och då är det ju inte bra.

Även om det offentliga tog sitt ansvar, i hennes mening, tolkar vi det som att hon menar att tjejjourer ändå kan behövas:

(...) det är många unga tjejer (...) som mår dåligt och som inte får dom rättigheterna som dom borde få. Som blir kränkta, eller som blir särbehandlade på grund av sitt kön. Och eftersom det händer, och att ingen annan tar det på allvar, enligt mig, så behövs vi. Sen tror jag också att även om det var så att kommunerna, kuratorer, vården, vad som helst, tog det på allvar så kan det vara bra att det finns en yttre instans.

Representanten från Indra pratar om tjejjourernas utåtriktade verksamhet som hon menar ska fungera som ett komplement och inte *utgöra* det dagliga arbetet som det offentliga ansvarar för, men att det ibland finns förväntningar om att jouren ska vara mer än så. Hon berättar om en reaktion de fick efter att ha genomfört så kallade *tjejgrupper* på en skola i kommunen:

(...) då var det en lärare som frågade om vi inte kunde komma tillbaka och fortsätta ha den här gruppen därför dom [tjejerna] mår så himla bra av det och det var ju jättekul. Man bara åh, vad kul! Vi gör att dom mår bra men alltså dom ska ju ha det bra jämt, alltså varje dag i skolan, inte under en och en halv timme en gång i veckan när vi kommer (...). Det känns sjukt jobbigt att skolan inte kan skapa den miljön för de här tjejerna.

5.2 Villkor

Det här avsnittet belyser frågeställningen om relationen mellan tjejjourers funktion och deras villkor. Vid genomgången av vår empiri tyckte vi oss skönja tre teman, nämligen *ekonomiska*, *politiska* samt *organisationsstrukturella* aspekter.

5.2.1 Ekonomi

Alla tjejjourer vi träffat, förutom Kitty som är nyligen uppstartad och bedrivs på endast volontära krafter, har minst en anställd. Oftast handlar det om ettåriga verksamhetsbidrag från kommunen för en anställning eller öronmärkta projektmedel från andra statliga finansiärer som till exempel Ungdomsstyrelsen eller Länsstyrelsen. Juventas systrar är den jour som har verksamhetsbidrag från kommunen under, som vi förstod det, längst tid av jourerna som finns representerade i vårt material, nämligen tre år. En av våra frågor under intervjuerna handlade om finansieringens betydelse för tjejjourernas verksamhet. Vi tolkar samtliga informanters svar som att det är av största vikt för verksamhetens kontinuitet. Representanten från Tjejjouren.se säger att *långsiktig finansiering är enormt viktigt för att kunna bygga en*

verksamhet som bygger på dom behov som finns hos dom som man är till för. I samband med det kom hon in på att det är alltmer vanligt att jourerna söker projektbidrag vilka är problematiska för jourerna eftersom att de ofta är öronmärkta och inte får gå till att finansiera jourernas ordinarie verksamhet.

Allt det här som vi vet gör verksamheter bra - målgruppsanalys, att man utvärderar, att man lär sig av sina misstag. Det bygger ju på en långsiktig finansiering och ett problem med projektbidragen är att man sällan får pengar för att utvärdera. Det är synd för då skulle man på riktigt kunna lära sig något av projekten (...)

Hon förklarar att bristen på långsiktig finansiering också riskerar att gå ut över kvaliteten på arbetet i jourerna och säger att *det är jättesvårt att jobba med kvalitetssäkring av sin verksamhet om man inte kan jobba långsiktigt.* Hennes uppfattning är dock att tjejjourerna med de medel de har försöker vara noga med kvaliteten på sina verksamheter, bristen på möjligheten till långsiktig planering till trots.

En av representanterna från Tjejjouren talar om fenomenet att beviljas anställning i form av ettåriga projektmedel, som är aktuellt för deras organisation och kan tycka att det rent ut sagt *är åt helvete att det ska behöva vara så* av samma anledning som representanten från Tjejjouren.se talade om, nämligen svårigheterna med att tänka långsiktigt, men att de ändå måste göra det. Hon ställer sig frågan *hur dumma är vi egentligen som jobbar på det här sättet?* Hon menar att det är det många som gör, drivna av ett engagemang som gör det möjligt att bortse från den typen av villkor som erbjuds. Hon anser att det är negativt för hela den ideella världen och menar att *vi låter oss utnyttjas, för att vi brinner så och det är både bra och dåligt för att det är kul men vi måste också sätta stopp, sätta ner näven och säga men det här är vad vi gör och det här ska vi ha betalt för.*

Fler informanter reflekterade kring ekonomins betydelse och Indras representant tror att ovissheten om en anställd kommer att få fortsätta eller inte när verksamhetsåret är slut, gör tjejjourerna sårbara och att många volontärer då kan välja att lämna organisationen:

Alltså vad är det för arbetsvillkor och ja, man är ju aldrig säker på vem som kommer att vara här och det gör ju då att...då är volontärerna vana vid att ha någon som är anställd som sköter det här, sen så försvinner den personen och vem är det då som håller samman alla volontärer.

Den ena informanten från Juventas systrar säger att mer pengar skulle leda till att deras verksamhet kunde utökas och på så vis nå ut till fler stödsökande vilket i längden bara gagnar fler av kommunens invånare. Hon resonerar kring upplevelsen att jouden är viktig för

kommunen men säger också att *vi ska helst leva på luft och göra någonting utav luft som inte kostar pengar.*

Representanten från Stjärnjouren önskar att tjejjouren i hennes kommun blev till en ordinarie verksamhet i kommunens arbete med unga eftersom jouren redan gör mycket bra och tar ansvar för ett arbete som hon anser att andra instanser egentligen borde ta, *som ideella krafter gör istället och att det är i och för sig väldigt lönsamt för kommunerna, att slippa betala för arbetet men det blir ju fel.*

Vi tolkar det som att det hos flera informanter verkar finnas en uppfattning om att kontinuerlig finansiering från till exempel kommunen är drömmen men att det samtidigt skulle kunna innebära att organisationen riskerar att berövas en del av sin frihet och kanske sin röstfunktion. Tjejjouren.se:s representant säger att *det är ju svårt att bita i den hand som föder en* och förklarar att det finns två vägar att gå. Antingen säger tjejjourerna att de är helt självständiga och tar inte emot några bidrag från kommunen men får då svårigheter att överleva eller så tar de emot bidrag och anpassar sig efter de villkor som det eventuellt medför. Representanten från Stjärnjouren tror att det finns en risk med att knyta sig helt till kommunen eller någon annan stor bidragsgivare eftersom hon menar att tjejjourerna ska vara *en ideell kraft och en subversiv kraft egentligen, som kanske säger emot kommunen, säger emot vad dom bestämmer (...). Vilket då gör att man kanske inte vågar göra det på samma sätt.*

Representanten från SKR sätter fingret på en dubbelhet inom tjejjourerna som handlar om att också en ideell utgångspunkt kräver sin finansiering. Hon tycker att det är svårt och säger att *man ska lära sig att säga nej, sätta gränser och ta betalt och se sitt värde men samtidigt ska vi vara solidariska och kollektivistiska och göra saker tillsammans gratis för varandra.* Hon utvecklar resonemanget om dubbelheten och säger att det kan uppstå frågetecken kring både kvinno- och tjejjourers retorik när de uttrycker att å ena sidan är det arbete de utför ideellt och fint men å andra sidan kräver de så mycket pengar för att utföra det arbetet. Hon menar att diskussionen istället borde handla om att släppa begreppet ideell och istället kalla organisationer för idéburna eftersom få jourer faktiskt kan leva utan några som helst ekonomiska resurser. Hon fortsätter:

För antingen måste man ju säga att vi vill professionaliseras, vi vill ha anställda, vi tror att det är viktigt att man är anställd när man gör det här arbetet. Det behövs pengar för att samordna ideella, det behövs pengar för att utbilda sig och allting sånt (...)

I några av intervjuerna kom vi, på frågan om finansiärers betydelse för jourernas arbete, även in på ämnet om upphandling av kvinnojourer som kan vara aktuellt i vissa kommuner framöver. En utveckling som skulle innebära att kvinnojourerna blir utförare av socialtjänst. Informanterna reflekterade över om det skulle kunna bli aktuellt för tjejjourerna och vad det i så fall skulle innebära. En av representanterna från Juventas systrar berättar att de har planer på att låta socialtjänsten köpa tjänster av dem, i form av kontaktpersoner, eftersom behovet är stort och unga tjejer istället hänvisas till den ideella jourverksamheten. Hon har funderat om

(...) det verkligen [är] rätt att dom ska spara in på det för att dom ska få en storasyster via oss... så jag har en tanke om att vi kanske ska ändra om vår verksamhet, att vi faktiskt blir en slags (...) alltså att socialtjänsten köper insatsen storasyster hos oss, vi får betalt för det så att vi kan arvoda våra storasystrar (...)

Vi frågar vad hon tror att det skulle innebära i praktiken för juren som utförare av kontaktpersonsverksamhet och informanten tar upp kravet på dokumentation som myndigheter har: (...) *skulle det vara så att dom har det kravet då... då skulle jag nog backa.*

5.2.2 Politik

Många tjejjourer har en feministisk värdegrund men alla vill inte kalla sig för en feministisk organisation. En följdfråga vi i några av intervjuerna kom att ställa som inte finns med i intervjuguiden, var hur våra informanter upplever villkoren för att bedriva just en feministisk organisation. En av representanterna från Tjejjonen upplever att politiska uttryck riskerar att sätta käppar i hjulet för jourernas finansieringsmöjligheter. Hon tror att *ju bredare man är och ju mer opolitisk, oreligiös eller... ju mer frikopplad man är och kompletterar desto lättare också att få bidrag.*

Representanten för SKR är av uppfattningen att det finns ett motstånd för just det feministiska uttrycket som sådant och tycker att det finns en aggressiv ton i den mediala sfären kring feministiska uttalanden och debattinlägg över lag. Hon tror att det riskerar att begränsa människor i sitt engagemang och säger att *man orkar liksom inte harva sig igenom alla dom här liksom hundratals kommentarerna om att man är ful och äcklig och ska bli knullad eller att ja allt det där du vet som folk skriver om kvinnor som uttalar sig feministiskt (...).*

En av representanterna från Juventas systrar bidrar med ett resonemang som vi tolkar som en beskrivning av motstånd mot feministiska rörelser och organisationer av och för, endast tjejer: (...) *man tar oss inte på lika stort allvar. (...) jag tror att bara att vi heter kvinnojour*

*eller tjejjour, bara det ordet är väldigt, väldigt provocerande (...). Hon säger att en återkommande fråga till dem som organisation är varför det inte finns ett ställe på samma sätt för killar. Hon säger att hon brukar besvara kritiken genom att förklara att *det är inte vi tjejer som ska starta det, det måste komma från er killar själva (...).**

Representanten för SKR är inne på ett liknande spår och säger att det finns många som väljer att inte lyssna på vare sig kvinno- eller tjejjour rörelse men belyser ändå enligt vår tolkning, en mer positiv bild av inställningen till feminism från statligt håll i Sverige: *Alltså vi har ju en statsfeminism, det har vi ju ändå liksom, och jämställdhetsideal, en jämställdhetspolitik och lagstiftning som ändå i mångt och mycket funkar och så.*

5.2.3 Organisationsstruktur

För att närma oss svar på frågeställningen om relationen mellan tjejjourers funktion och villkor ställde vi frågan om det har någon betydelse att det finns både anställda och volontärer inom samma organisation. De svar vi fick var att en anställning kan vara både en förutsättning för att jourernas ordinarie verksamhet ska fungera men också vara något problematiskt som kan ge upphov till konflikter inom organisationen.

Representanten från Stjärnjouren (som har tre anställda) ger sin bild av fördelar med att ha anställda i jouren:

(...) alltså om vi säger såhär att Stjärnjouren inte hade någon anställd, då betyder det att styrelsen skulle få så mycket jobb att dom skulle behöva bytas ut hela tiden, för att styrelsen skulle inte orka. Volontärerna skulle också bytas ut, för att man orkar inte att ta så mycket av sitt privatliv till en ideell verksamhet.

Hon fördjupar sitt resonemang och leker med tanken om att jourrörelsen helt skulle professionaliseras:

Alla tjejer och unga kvinnor som har gått igenom en tjejjour har ju skolats in i nånting, och lärt sig så otroligt mycket saker. Inte bara rent faktamässigt utan också om att våga och få ta plats. Att jag tror att om vi bara hade haft anställda så skulle vi förlora det, och det tror jag är nästan lika viktigt som vår målgrupp (...)

Hon spekulerar kring om samarbetet genom Tjejjour.se kan innebära att *vi blir för likriktade eller att vi blir för professionella, alltså professionella på ett sätt som gör att vi blir... inte har samma närhet till vår målgrupp eller att vi får en distans till målgruppen.*

Det svar vi fick från representanten från Kitty handlar om anställningar som upphov till hierarkier inom tjejjourer. Hon pratar om erfarenheter från en jour där hon tidigare var engagerad:

När en person blev anställd blev det helt plötsligt en annan som satt där och hade hela tiden mer info än oss andra och helt plötsligt blev mer ett ansikte utåt och det gick... det blev... någon slags hierarki och den personens ord vägde alltid mer än alla andras, så att det uppkom ju såhär... det blev ju verkligen ett glapp mellan den anställda och oss volontärer (...)

Representanten från Tjejjouren.se resonerar också kring att hierarkier kan uppstå när någon anställs och föreslår en lösning, som skulle innebära att arbeta för en tydligare rollfördelning och struktur inom organisationen och säger att: *Har man en platt organisation så ska man inte tro att det sker av sig självt utan verkligen jobba för det.* Hon tror att *det handlar mycket om att uttala hierarkierna som finns och har det tydligt vem som ansvarar för vad.*

Representanten för SKR säger att det även på riksförbunds nivå märks att anställningar kan innebära problem och upphov till konflikter, då medlemsjourer runt om i landet vänder sig till dem för råd kring detta, vilken hon tycker är förståeligt då hon anser att *det är jättesvårt att jobba i en ideell organisation.* Hon fortsätter sitt resonemang och anser att det är nödvändigt för tjejjourernas framtid att problemen åtgärdas. *Jag tror att det är alltså avgörande nu när kvinnojourerna och tjejjourerna har fler och fler anställda. Det ställer oerhörda krav på att rörelsen måste utvecklas.*

6. Analys

6.1 Teoretisk tolkning

I det här avsnittet försöker vi närma oss en förståelse av vårt resultat mot bakgrund av tidigare forskning. För att göra det på ett tydligt sätt har avsnittet delats in efter samma huvudrubriker som under resultatdelen.

Vi har i vår uppsats upplevt svårigheter med att finna en renodlad teoretisk utgångspunkt inom forskningen om det civila samhället varför vi i vår studie har valt att analysera vårt empiriska material mot det vi redovisat under kapitlet *tidigare forskning*. Vi bedömer att det finns tillräckligt mycket teoretiska inslag i forskningsgenomgången för att analysera vårt empiriska material mot det. Kvale och Brinkmann (2009, s. 256) menar att teoretisk tolkning av intervjumaterial kan skapa möjligheter att se andra teman och nya perspektiv på kända fenomen, samtidigt som det kan ge ett alltför vinklat perspektiv på en företeelse och begränsa tolkningsutrymmen. Bevisbördan ligger på forskarens *förmåga att presentera premisserna för*

de framlagda tolkningarna och strängt kontrollera dem samt förmågan att argumentera övertygande för trovärdigheten i de gjorda tolkningarna.

6.2 Funktion

Enligt forskningskartläggningen om särart och mervärde av Gavelin, Kassman och Engel (2010) är det mot bakgrund av vad den offentliga och privata sektorn gör som det går att studera vad organisationer inom den ideella sektorn gör, samt vad som är deras särart (a. a. s. 22-23). Att förstå vad särarten hos tjejjourerna består i bör därmed kunna ge svar på frågan om deras funktion i förhållande till andra. Några informanter uttryckte upplevelser av att tjejjourerna i sitt arbete med unga tjejer tar ett ansvar som offentliga aktörer i samhället inte tar, men som de borde göra. Två informanter uttryckte att tjejjourerna måste bli bättre på att definiera exakt vad den särskilda, vad vi skulle kunna kalla tjejjourskompetensen faktiskt består i, en åsikt som liknar det som Hultén och Wijkström (2006, s. 7-8) påtalar. Att det är av vikt för ideella organisationer att förklara sin särart eftersom de annars likväl kan drivas inom offentlig eller privat sektor.

6.2.1 Komplement & anonymitet

I resultatdelen valde vi att skilja på komplement och anonymitet. Vi ansåg i analysen att anonymitet är en form av komplement, varför de här redovisas under samma rubrik.

Våra informanter diskuterade sin funktion i förhållande till andra aktörer och ett återkommande tema var att de anser sig fungera som komplement till verksamhet som bedrivs för samma målgrupp i offentlig regi. I kapitel 4.3 tog vi upp Blennbergers beskrivning av relationsbestämningar, där komplement är en av dessa.

Blennberger formulerar tre underkategorier till komplement. *Parallell resurs* är den underkategori som vi bäst tycker oss kunna applicera våra informanternas uttalanden på. Att vara en parallell resurs innebär att vara en ideell aktör med drag av likartad verksamhet inom det offentliga men med upplevelsen av att det offentliga brister i dessa insatser (SOU 1993:82, s. 44). Så uppfattar vi att våra informanter beskriver både jourernas kontaktjoursverksamhet och utåtriktade verksamhet, i fråga om att finnas som stöd för utsatta tjejer.

Det tycks enligt våra informanter vara ett stort steg för många i målgruppen att vända sig till en myndighet, kanske på grund av negativa erfarenheter eller föreställningar. En informant säger att tjejjourerna kan vara *ett första steg till att kanske få hjälp på andra sätt*, och på så sätt ett viktigt komplement för många.

Möjligheten att vända sig till tjejjourerna för att få stöd på tjejers egna villkor är något som flera informanter framhöll som en viktig funktion. Det anser vi alltså hänger samman med möjligheten att få vara *anonym*, jämfört med om tjejerna tar kontakt med en myndighet vilka har anmälningsplikt och utredningsansvar. Enligt forskningskartläggningen om särart och mervärde som nämndes i kapitlet om tidigare forskning framgick exempel på vad särarten kan bestå i, där bemötande nämns som ett exempel. I fråga om bemötande verkade uppfattningen vara att de idéburna organisationerna kan erbjuda något utöver sina offentliga motsvarigheter (Gavelin et al. s. 50). För tjejjourernas del tror vi att möjligheten till anonymitet kan bidra till ett annat bemötande av målgruppen vilket visar sig genom den problematik som stödsökande vänder sig till jourerna med. En informant berättade att det är en viktig möjlighet framför allt för grupper som lever med stigmatiserad problematik och tog upp sexuella övergrepp där en nära anhörig är förövaren, vilket andra informanter också bekräftade.

6.2.3 Empowerment

Något som vi tror går hand i hand med tjejjourernas ideologiska utgångspunkt, som ska leda till att medvetandegöra unga tjejer om de maktstrukturer som påverkar dem, är också empowerment. Flera informanter säger att det helt enkelt ingår i uppdraget för tjejjourerna att stötta och *stärka* unga tjejer.

Meyer lyfter i sin forskningsgenomgång av SMSO's fram att dessa organisationer arbetar med social förändring *genom* att erbjuda social service. För att förtydliga det lyfter hon fram exempel om feministiska hälsocenter där det sätt som service erbjöds till kvinnor inom hälsocentren, direkt utmanade den traditionella hierarkiska doktor-patient-relationen och bygger just på tanken om empowerment. Kvinnorna tog emot både medicinsk hjälp och socialt stöd i form av ökad kunskap om sina kroppar och om hur deras liv påverkas av de politiska och sociala system som de feministiska hälsocentren betraktar som patriarkala (Meyer, 2010, s. 535). Ett exempel som för tankarna till citatet om att tjejjourerna kan förmedla kunskaper om att Sverige inte är jämställt och informera om rättigheter som avslutas med att *om hon är stärkt så kommer hon kunna komma på dom kunskaperna själv, till slut*. Vi tänker oss att informantens svar, kopplat till Meyers exempel, handlar om att tjejjourers funktion är att med hjälp av empowerment, förmedla stöd *och* kunskap som i längden ska fungera stärkande för de stödsökande tjejerna. Kunskap som handlar om samhället och dess maktstrukturer, som innebär verktyg för tjejerna att lättare kunna handskas med en ojämsställd verklighet. Strukturer som kan ses som en bidragande eller direkt orsak till tjejernas behov av

stöd från början. Det hänger också samman med aspekten om bemötande, som vi här tänker kan bestå i en bredare helhetssyn på de problem som organisationen vill lösa åt individer (Gavelin et al. s. 50).

6.2.4 Ideologi & röst

Även i detta avsnitt har vi valt att analysera två aspekter ur resultatdelen under samma rubrik eftersom vi anser att de två hänger samman.

Flera tjejjourer arbetar efter en given ideologisk utgångspunkt, några av dem väljer att kalla sig för feministisk organisation, andra väljer att säga att de jobbar för jämställdhet. Oavsett vilket tolkar vi det som att flera av våra informanter delar uppfattningen om att den ideologiska utgångspunkten är vad som är unikt hos tjejjourerna. En informant uttrycker att *problemanalysen utgår från det* och enligt oss verkar det ta sig uttryck i det konkreta arbetet hos jourerna på så sätt att de arbetar med att lyfta skuld och skam från individer och föra diskussionen om tjejers utsatthet på ett strukturellt plan. Gavelin et al. (2010, s. 50-52), tar upp att idéburna organisationer oftare än offentliga och privata motsvarigheter tycks prioritera opinionsbildning och aktiviteter som gynnar samhällsnyttan, vilket citaten i resultatdelen även belyser att många tjejjourer, utifrån sina ideologiska utgångspunkter, gör. Flera av våra informanter betonar det som en viktig funktion, även om inte alla anser att de har tid med det eftersom att den ordinarie verksamheten att stötta unga tjejer kommer i första hand.

En annan informant anser att tjejjourerna inte i särskilt stor utsträckning ägnar sig åt opinionsbildning medan en tredje anser att det är implementerat i jourens dagliga verksamhet. Det verkar alltså skilja sig en hel del åt i fråga om vilken omfattning jourerna ägnar sig åt röstfunktionen men många är överens om att Tjejjouren.se underlättat för att gemensamt driva kampanjer som alla landets jourer kan ställa sig bakom. Flera informanter tycker att det är positivt eftersom flera röster enligt dem är starkare än bara en vilket ger en tyngd åt tjejjourernas gemensamma arbete. I kapitlet tidigare forskning tog vi upp von Essen och Svedberg (2010, s. 39-40) som pratade om att organisationerna inom den ideella sektorn i allt högre utsträckning tycks gå ifrån det opinionsbildande arbetet till förmån för allt mer välfärdsproducerande verksamheter, även om det inte nödvändigtvis behöver märkas av för gräsrotsorganisationer på samma sätt. Jourerna som finns representerade i vårt material verkar prioritera det opinionsbildande arbetet i olika utsträckning men verkar överens om att det är viktigt.

En annan röstfunktion som några informanter lyfte fram handlar om att tjejjourerna enligt dem, ofta ligger i framkant med ny kunskap inom områden som till exempel normkritik. Flera av informanterna uppgav att de har introducerat metodmaterialet *Machofabriken* hos sina respektive kommuner och skolor som ett sätt att arbeta förebyggande med unga för ökad jämställdhet. Något som, enligt åtminstone en informant, mottagits positivt av kommunen. Innovationsförmåga framgick i forskningskartläggningen om särart och mervärde som, i någon mån, ännu en särart hos ideella organisationer och handlar om just förmågan att utveckla egna arbetsmetoder (Gavelin et al. 2010, s. 51).

6.3 Villkor

Det framkom förutom ekonomiska aspekter även svar som antyder att tjejjourers villkor inte bara begränsas av deras ekonomiska situation, utan även av deras politiska eller ideologiska uttryck. Detta avsnitt är därför, i enlighet med resultatdelen, uppdelat under kategorierna *ekonomi* och *politik* och *organisationsstruktur*.

6.3.1 Ekonomi

Enligt en kartläggning som genomfördes av SKR för att se över hur samarbetet mellan kvinnojourer och kommuner fungerar framträdde svårigheter som handlar om kvinnojourernas möjlighet till långsiktig finansiering. Jourerna ansåg att det är en nödvändighet för att kunna bygga upp och kvalitetssäkra sin verksamhet i arbetet med våldsutsatta kvinnor och barn. Problemet är att finansieringen alltmer intar formen av projektbidrag som omöjliggör uppbyggnaden av en hållbar verksamhet vilket, enligt Christiansson (2011, s. 2), riskerar att begränsa jourernas utveckling och så småningom kan leda till att de läggs ned. En annan aspekt som tas upp i kartläggningen är att jourerna uttrycker en rädsla för att helt förlora sitt ekonomiska bidrag från kommunen om de använder sig av sin funktion som kritiskt granskande röst gentemot kommunens arbete med våldsutsatta kvinnor och barn (a. a.). Dessa svårigheter framstår enligt oss som applicerbara på de villkor som våra informanter från tjejjourerna uppgav i svaret på frågan om finansiärens betydelse för tjejjourernas arbete.

Något som samtliga informanter var rörande överens om var att finansiärer betyder mycket eller allt för de ideella jourernas verksamhet och överlevnad. Några av jourerna har långvariga eller ettåriga verksamhetsbidrag från sina respektive kommuner. Någon har även anställda genom projektbidrag från andra statliga finansiärer. Vad som flera ser som ett problem är att jourernas långsiktighet och kvalitet riskerar att ta skada när verksamhetsbidrag som bara löper

under ett år beviljas från kommunerna. En informant tror att tjejjourerna generellt försöker att vara väldigt noga med kvaliteten i sin verksamhet men att långsiktig finansiering är a och o för att utvärdera och kvalitetssäkra verksamheten.

Det har dessutom, enligt informanterna, de senaste åren blivit allt mer vanligt att de ideella jourerna anställer någon som är avlönad främst för att sköta de sysslor på dagtid som volontärer inte hinner med i och med att de har andra jobb eller studerar. Om inte pengar beviljas för en fortsatt anställning när året är slut, riskerar tjejjourerna att bli sårbara då många volontärer inte vet hur de ska sköta de dagliga sysslorna, hur projektbidrag söks rent praktiskt eller att det finns någon som helt enkelt samordnar volontärerna och den verksamhet som jouren har. En annan funktion de anställda fyller, lyftes fram av en informant och handlar om samverkan då de under dagtid kan delta i möten med representanter för till exempel kommunen och hålla i kontakten med de som beviljar organisationen pengar.

Det lyfts fram som problematiskt både i studien om kvinnojourerna (Christiansson, 2011, s. 2) och av informanterna i vår studie, är den alltmer projektinriktade finansieringen som är verklighet för många jourer. En finansiering som enligt våra informanter ställer krav på att hela tiden producera nytänkande projektidéer och om pengar beviljas, är de öronmärkta inom projektet och får inte användas till jourernas ordinarie verksamhet. En volontär uttryckte att hon inte har någon koll alls på hur det går till och en informant sa att det är lätt att få ont i magen när ekonomiska bidrag ska sökas.

En annan informant lyfter dock fram den positiva sidan av projektmedel som ett sätt att testa nya arbetssätt och idéer. Samtidigt uttrycker hon en önskan om att det i projektbudgetar avsätts pengar för att utvärdera projektet för att på riktigt lära sig något av dem och ta med sig det i jourernas fortsatta arbete. Hon menar att det är något som generellt inte blir gjort eller kan prioriteras på ideell basis och att viktig kunskap därmed riskerar att gå förlorad. Christiansson (2011, s. 6) lyfter även hon fram att flera av de kvinnojourer som ingått i hennes kartläggning, anser att deras möjlighet till kvalitetsarbete står i direkt relation till hur mycket pengar kommunerna beviljar jourerna i verksamhetsbidrag.

6.3.2 Politik

Något som framkom när vi frågade informanterna om tjejjourers villkor var förutom svårigheter med ekonomisk finansiering, även vad vi tolkar som ett motstånd för att tjejer och kvinnor engagerar sig för andra tjejer. En informant ansåg att bara namnet tjejjour tycks provocerande och att en återkommande fråga hennes organisation får från människor är varför

de inte jobbar för killar också, varför det inte finns en plats bara för killar om det nu ska finnas en bara för tjejer. En annan informant uttryckte uppfattningen att det råder ett hårt klimat i samhället, framför allt i den mediala sfären, för alla organisationer eller individer (kvinnor som män), som engagerar sig och uttalar sig feministisk eller för jämställdhet. Samtidigt framhöll hon att det ändå finns vad hon benämner som en statsfeminism i Sverige där jämställdhetsarbetet är inkorporerat i lagar och offentlig politik. En del jourer väljer att kalla sig för en feministisk organisation medan andra säger att de arbetar för jämställdhet, något vi tolkar som att det kanske inte är en självklarhet att tjejjourer kan eller tillåts arbeta utifrån en feministisk tolkningsram.

För att närmare förstå vad ett sådant motstånd handlar om drar vi här paralleller till Meyers exempel om hur en ideell feministisk organisation, som arbetade med stöd åt offer för sexuella övergrepp, började att tona ned sitt feministiska uttryck i takt med att organisationen växte för att på så sätt säkra ekonomisk finansiering (Meyer, 2010, s. 541). Att arbeta utifrån en ideologisk utgångspunkt som feminism, skulle alltså kunna hänga samman med en rädsla för att mista det som ger jourerna möjlighet att nå ut och hjälpa stödsökande till att börja med, nämligen pengar.

Meyer (a. a. s. 543) redogör vidare för forskning som pekar på att det är lättare för organisationer att säkra finansiering om det utgår från en bred värdegrund som kan tilltala så många som möjligt och som understödjer värderingar som potentiella finansiärer redan har. Vi tänker oss att det är en del i förklaringen till att vissa jourer väljer att säga att de arbetar för jämställdhet i och med att det som en informant uttryckte, redan finns en uttalad jämställdhetspolitik i Sverige och därmed inte innebär något särskilt kontroversiellt att arbeta för. Det framstår ändå för oss som att det ligger någon betydelse i att välja att kalla sig för feministisk organisation eller att arbeta för jämställdhet, vilket vi inte har några vidare belägg för. Möjligtvis handlar det om det motstånd som några informanter uttryckte om det separatistiska uttrycket i jourernas ideologi, nämligen att killar utesluts ur verksamheten och att alla inte är överens om att det verkligen behövs mer handlingsutrymme för tjejer.

6.3.3 Organisationsstruktur

Några informanter tror att anställda är en nödvändighet för att tjejjourerna ska utvecklas och leva vidare i framtiden. Vi tolkar det som att informanterna menar att tjejjourerna riskerar att bli sårbara när de anställda försvinner till följd av en alltför mager eller utebliven finansiering.

Andra lyfte fram att kombinationen av volontärer och anställda i en ideell organisation är en återkommande källa till interna konflikter och att det skapar hierarkier.

Stjärnjourens representant talade om sin önskan om långsiktig finansiering som bör inkludera en tjänst men påpekade samtidigt hur viktigt det är att tjejjoursrörelsen inte helt professionaliseras. Hon poängterade att det finns en funktion för tjejjourerna inte bara för målgruppen utan även för de volontärer som engagerar sig i jourerna. Vi återkommer här till tanken om tjejjourernas funktion som komplement, denna gång i form av underkategorin *samhällsmoraliska normgivare*, vilket Blennberger (SOU 1993:82, s. 44-45) innebär att organisationerna fungerar som en slags demokratiskolor som skapar solidaritet mellan människor. Vi tolkar det därför som att tjejjourers funktion alltså inte bara behöver handla om målgruppen eller stå i relation till andra aktörer utan fyller även en betydelse för sina volontärer, medlemmarna. Samma informant funderade också kring risker med att professionaliseras, att det skulle kunna innebära att förlora närheten till sin målgrupp eller att rörelsen blir för likriktad, vilket kan jämföras med det som Gavelin (2010, s. 70) tar upp i den första delrapporten om *Överenskommelsens* genomslag, där vissa berörda parter oroade sig för att upplevda krav om professionalisering skulle innebära en likriktningsprocess vilken skulle kunna leda till att friheten och mångfalden hos de ideella organisationerna går förlorad.

7. Slutsatser

Vi tycker oss utifrån vårt empiriska material, bestående av tjejjoursaktivitas utsagor, kunna konstatera följande slutsatser om tjejjourers funktion och villkor.

- Tjejjourers *funktion* kan bestå i att vara ett *komplement* till offentliga insatser samt vara en *röst* för målgruppen.
- Funktionen som *röst* tar huvudsakligen sitt uttryck i form av opinionsbildning i frågor om jämställdhet och unga tjejers utsatthet.
- I funktionen som komplement är möjligheten till *anonymitet* utmärkande, vilket verkar kunna innebära en annan typ av bemötande än vad som är möjlig hos offentliga och privata motsvarigheter.
- Tjejjourerna skiljer sig från andra aktörer på så vis att de har en gemensam *ideologisk tolkningsram* som påverkar hur de förstår unga tjejers utsatthet och deras sätt att arbeta.
- Arbets sättet uppfattar vi som *empowerment*-influerat.
- Vad gäller tjejjourers *villkor* upplevs det problematiskt att tjejjourers finansiering består av kortsiktiga ekonomiska bidrag eller öronmärkta projektmedel som leder till svårigheter att bygga en långsiktig och kvalitetssäkrad verksamhet.
- Utvecklingen inom tjejjoursrörelsen att anställa personer ses som en möjlighet samtidigt som det ställer krav på tydligare strukturer och en uttalad ansvarsfördelning för att undvika interna konflikter.
- Korta anställningar där verksamheten byggs upp kring en individs funktion, riskerar att gå ut över den målgrupp som tjejjourerna har ett uttalat ett ansvar gentemot.

8. Diskussion

Som vi skrev i vår inledning växer tjejjoursrörelsen och nya jourer har sedan starten tillkommit varje år. Troligen sker en sådan utveckling till följd av en större efterfrågan hos målgruppen som gör att jourerna fortsätter att ta ansvar för unga tjejer och för arbetet för jämställdhet. Innebär det att de offentliga instanserna då slipper ifrån sitt lagstadgade ansvar, och att de samhällseliga strukturerna på så sätt upprätthålls, som jourerna i själva verket vill arbeta för att förändra? Flera av våra informanter pekade i linje med detta på dubbelheten med jourernas ideella arbete, att de finns för att de vill förändra men att de helst såg att de inte skulle behöva finnas om samhället och staten tog sitt fulla ansvar för unga tjejjers psykiska ohälsa. Samtidigt uttryckte de att det som tjejjourerna gör och erbjuder målgruppen är unikt och att samma funktion inte skulle vara möjlig att bedriva i offentlig regi.

En aspekt som vi fann intressant i vårt resultat handlar just om tjejjourers *funktion*. Enligt några informanter kan det vara provocerande för en del att det ens existerar tjejjourer som består av tjejer som har bestämt sig för att göra saker för andra tjejer. En återkommande fråga som våra informanter får svara på, är varför tjejjourer finns och behövs, speciellt om det inte finns någon motsvarande verksamhet bara för killar (åtminstone inte i samma utsträckning). När vi ställde frågan till våra informanter om det behövs tjejjourer i samhället svarade flera att de behövs för att komplettera de resurser som samhället erbjuder unga tjejer idag. Att de behövs för att utmana och ifrågasätta de föreställningar om kön som begränsar människor och leder till olika handlingsutrymme för tjejer och killar, att den service som finns kan bli bättre och att tjejjourerna gärna är med och formulerar om den tillsammans med andra aktörer.

Samtidigt säger informanterna att de behövs som röst, som bygger på en maktanalys som kan lyfta unga tjejjers utsatthet från individnivå till strukturell nivå för att på så vis också lyfta skuld och skam från individer och arbeta för ökad jämställdhet strukturellt. Ett sätt på vilket det görs, handlar inte bara om att arbeta direkt med unga tjejer, utan också om att introducera metod- och utbildningsmaterial i sina respektive kommuner för att arbeta med normer kring manlighet, som ett mindre led i det stora och svåra arbetet för jämställdhet. Å ena sidan beskylls alltså tjejjourerna för att bara arbeta med unga tjejer och glömma bort unga killar, å andra sidan ligger de i framkant med att introducera nya arbetsmetoder kring normer om maskulinitet för samverkanspartners i sina kommuner.

Enligt oss framstår det som att det arbete tjejjourerna gör för sina respektive kommuners invånare med ideella krafter, är anmärkningsvärt. Några informanter påpekade i likhet med

detta, att de är väl ansedda i sina kommuner och har ett gott samarbete med kvinnofridssamordnare och andra kommunala representanter, i det förebyggande arbetet med unga i kommunen. Andra lyfte fram att jourerna har ett gott anseende i kommunen men att det gärna kunde spenderas mer kontinuerliga ekonomiska bidrag på jourerna. Kommunerna verkar ha allt att vinna på att ideella krafter får ekonomisk finansiering för att lösa sociala problem men att det ändå inte görs i den utsträckning tjejjourerna själva önskar.

Något av det mest framträdande i utsagorna från våra informanter handlar om ekonomiska aspekter av jourernas villkor. Villkor som gör det svårt för jourerna att bygga upp en kontinuerlig och kvalitetssäkrad verksamhet. Att kvalitetssäkra framstår för oss som en hög ambition inom en organisation som i vissa fall, drivs helt av ideella, frivilliga krafter, många gånger av unga personer som kanske saknar erfarenhet av att arbeta på det sättet. Flera informanter betonade dock nödvändigheten i detta i och med det ansvar de anser sig ha gentemot sin målgrupp. Att stötta och stärka unga tjejer med varierande problematik som i många fall är både svår och komplicerad, med mycket osäkra ekonomiska resurser, framstår för oss som en tuff uppgift. Samtidigt uppgav några informanter att det inte spelar någon roll, att de tänker ta sig an den här uppgiften oavsett ekonomiskt eller politiskt motstånd, för målgruppens skull, för alla de tjejer som inte upplever sig ha någon annanstans än till tjejjourer att vända sig.

Några jourer uppgav att det blir vanligare att ha minst en anställd inom organisationerna med hjälp av verksamhetsbidrag från kommuner eller andra finansiärer, samt att det finns mycket som är positivt kring den utvecklingen. Bland annat skapar det en ökad kontinuitet i verksamheten och ger en redan mycket mobil rörelse bestående av många unga individer, stabilitet. En inneboende sårbarhet hos rörelsen som annars riskerar att gå ut över dem som tjejjourerna från första början finns till för, nämligen målgruppen. En sårbarhet som handlar om volontärers behov av någon som samordnar deras ideella insatser som annars riskerar att gå förlorade. Anställningar innebär också svårigheter vilket lyftes fram av några informanter och som vi finner intressant. Det handlar om interna konflikter som kan uppstå till följd av att någon anställs inom en ideell organisation. Det verkar alltså finnas något komplext i att volontärerna å ena sidan är beroende av någon som är anställd och att själva anställningen å andra sidan kan vara upphov till hierarkier och en källa till avsevärda interna konflikter inom organisationer vars ideologiska uttryck i sig anspelar på demokrati, jämlikhet och en platt organisationsstruktur. Att arbeta feministiskt eller för jämställdhet bör avspegla den struktur som finns inom organisationen men verkar inte alltid vara lika enkelt att implementera,

speciellt inte när olika medlemmar sitter på olika mycket kunskap och därmed har olika inflytande i organisationen.

Några informanter formulerade under intervjuerna sitt recept för en lösning på problemet med konflikter, nämligen att tydligt uttala de hierarkier som finns och att alla inom organisationen är medvetna om vem som ansvarar för vad. Detta för att alla ska veta vad som kan krävas av olika individer inom en organisation för att den i längden ska överleva och växa och på så vis ha kapacitet att ta emot de stödsökande som tjejjourerna i och med sitt uppdrag trots allt har ett ansvar för. Åtminstone så länge de är en tjejjour.

En representant uppgav att de har en längre ekonomisk finansiering om en treårsperiod från sin kommun. Det skulle vara intressant att ta reda på huruvida ett längre ekonomiskt bidrag ställer annorlunda krav på jourerna, utifrån till exempel kapitlet om tidigare forskning om kvinnojourers samarbete med kommuner. Det visade sig i kartläggningen om kvinnojourerna att en mer kontinuerlig finansiering också ställde nya krav, så som större insyn och mer kontroll över verksamheten från kommunens sida. Det uppstår alltså en kollision med kommunens lagstadgade uppgift att kvalitetssäkra välfärdstjänster och jourernas fria styrning som ideell aktör. Informanterna från Juventas systrar svarade dock att kommunen låter dem vara fria trots långvarigt finansiellt stöd, samtidigt som de påtalade att det är den stödjande verksamheten som hos dem prioriteras och inte den utåtriktade och mer opinionsbildande. Det är intressant att diskutera om kommunen skulle vara lika intresserad av att finansiera i samma utsträckning om juren valde att rikta in sig mer på opinionsbildande arbete. I synnerhet i och med att några informanter uttryckte att det finns motstånd mot deras ideologiska uttryck och att några tror att ju mindre politisk en organisation utger sig för att vara, desto lättare är det att säkerställa finansiering. Sollentunas tjejjour, Indra, bedriver å andra sidan, vad vi förstår, mer opinionsbildande arbete men har också kommunalt stöd, dock i form av ettårskontrakt. Detta kan ses som lösa spekulationer, men som vi ändå anser vara av intresse. Hur stor är egentligen friheten? I inledning nämnde vi kort *Överenskommelsen* vars syfte är att stärka ideella organisationers frihet som opinionsbildare. Vi har bara haft möjlighet att ta del av den första delrapporten, där en del kritiska röster lyftes fram, det ska därför bli spännande att ta del av fortsättningen för att se om arbetet med *Överenskommelsen* verkligen har tjänat sitt syfte.

När vi frågade informanterna vad de tror och önskar om tjejjourernas framtid, hade en jour planer på att låta en del av verksamheten säljas till socialtjänst, och där igenom förse med kontaktpersoner till ungdomar som behöver det. En verksamhet som redan bedrivs gratis av

flera av landets tjejjourer fast under ett annat namn, nämligen *storasyster* eller *stödsamtal*. I kartläggningen om kvinnojourer uttryckte några en rädsla att som ideell organisation gå miste om sin position som kritiskt granskande röst om de blir för beroende av kommunens och socialtjänstens finansiering. Vi fann det intressant att resonera kring liknande farhågor om tjejjourerna skulle börja sälja delar av verksamheten till socialtjänst. Att den fristående funktionen som röst, dels åt målgruppen och dels som kritiska granskare av de insatser som erbjuds unga tjejer och killar via socialtjänst, skola och andra instanser i samhället, skulle gå förlorad. En röst som vill vara med och lägga sig i debatten om ungas psykiska ohälsa, om varför det finns skillnader mellan könen samt hur det går att arbeta för att jämna ut dem.

Att tjejjourerna i någon mån blir utförare av socialtjänst behöver dock inte innebära något negativt. Att få betalt för en kontaktpersonsliknande verksamhet skulle enligt en informant innebära att tjejjourerna fick mer ekonomiska resurser till sina volontärer vilket i längden skulle leda till att de når ut till fler hjälpsökande tjejer. Om nu tjejjourerna går mot att sälja kontaktpersonstjänster skulle det vara intressant att se hur en sådan verksamhet utformas av tjejjourerna, med tanke på det vi nämnde i inledningen. Det som handlar om stereotypa uppfattningar inom socialtjänsten, att tjejer behöver någon att prata med och att killar behöver mer aktivitetsbetonade insatser.

Huruvida en försäljning av jourernas tjänster till socialtjänst kan innebära att funktionen som röst tar skada finner vi ingen konsensus kring i våra informanternas utsagor. Någon trodde att sådana krav hur som helst inte kommer att ställas på tjejjourerna för en så pass avgränsad insats som kontaktpersonsverksamhet.

I forskningskartläggningen om särart och mervärde höjdes ett varnande finger om att forskning om särarten hos ideella organisationer tenderar att bli normativ. Det vill säga att det är lätt att peka på det fina som ideella organisationer gör för samhället och att deras ideella uttryck är en garanti för att de står för någonting annorlunda, liktydigt med något som är bättre. I och med det engagemang vi båda har i tjejjourer och den förförståelse som det medförde, var det lätt att till en början snöa in på ett likartat resonemang om tjejjourers positiva bidrag till samhället. Flera av våra informanter uttryckte sådant som kan vara unikt i förhållande till andra, framför allt icke-ideella aktörer. Samtidigt påpekade två informanter att tjejjourerna kan och bör bli bättre på att definiera vad den särskilda kompetensen faktiskt består i, att det inte alls är så självklart. Att det finns ett behov att tydliggöra vad som är tjejjourernas funktion gentemot det offentliga och gentemot målgruppen, samt tydligare tala om vad tjejjourerna står för. Detta både för målgruppens skull och för att volontärerna ska

hålla i längden. Att tala om vad de kan och är bra på men tydligt säga stopp när det handlar om problematik som är jourerna övermäktiga och hänvisa de tjejerna vidare till andra instanser i samhället. Det framgår klart och tydligt på flera av jourernas hemsidor att volontärerna är medsystrar och *inte* professionella. Hur som helst kan tjejjourerna säkerligen fungera som ett bra stöd initialt i fråga om kompetens. En informant tog upp att hälften av de stödsamtal de tar emot handlar om så otroligt tunga och stigmatiserade ämnen som incest och sexuella övergrepp på barn. Vi ställer oss frågan vad det innebär i praktiken att unga individer hör av sig till tjejjourerna med denna typ av problematik. Hur hanterar och hållbarhetar volontärer dessa frågor och vad betyder det för de stödsökande?

En informant nämnde funktionen hos tjejjourerna att finnas som en möjlighet att börja en process, för att sedan slussas vidare till professionella instanser. En slags mellanväg skulle det kunna uppfattas som, likväl som ett tecken på att det offentliga inte fungerar i sådana frågor och inte tar sitt lagstadgade ansvar, vilket var några informanternas klara uppfattningar. Någon upplevde att jourerna ibland är enda aktören, att unga sökt sig dit när de redan varit i kontakt med andra instanser men inte fått den hjälp de har behövt där.

I problemformuleringen ställde vi oss frågan om tjejjourers funktion motsvarar deras villkor och vår studie kan naturligtvis inte ge ett entydigt svar på det, men vi tycker oss kunna antyda att så inte är fallet. Ett tungt lass verkar hur som helst ligga på tjejjourer. Det kan tolkas som att myndigheter lägger en stor tillit till dem, och i så fall är frågan på vilka grunder? Det väcker också frågor om myndigheter överhuvudtaget känner till vad tjejjourerna tar in för ärenden. Vem som bör ta ansvar för vilka sociala problem tycks ibland, trots lagstiftning, enligt oss vara otydligt. Ett närliggande och återkommande exempel i denna studie har varit kvinnojourer, men också andra ideella organisationer som förmodligen tampas med liknande problematik kring funktion och villkor, vilket även tidigare forskning vi tagit del av visat på. Inte minst i ett förändrat politiskt klimat där arbetslinjen är tydligt rådande och där ideella krafter skulle kunna ses som billig arbetskraft som löser sociala problem av en kaliber en välfärdsstat kanske egentligen borde klara av att ta sitt fulla ansvar för. Därmed inte sagt att en stat alltid är bäst lämpad att ta hand om och lösa sociala problem. Frivilliga organisationer har uppenbarligen en viktig funktion att fylla oavsett. Kanske kommer det alltid att behövas en funktion bestående av ett utifrånperspektiv som kan se problemen ur ett nytt perspektiv och bidra med en förnyad kraft i arbetet för att lösa dem.

Erfarenheter om unga tjejers psykiska hälsa finns garanterat inom tjejjourerna och säkert finns mycket kunskap för myndigheter att hämta därifrån, oavsett om det är professionella uttalanden eller ej, men nog en samarbetspartner värd att ta på allvar!

9. Fortsatt forskning

Inom ramen för denna uppsats har det inte varit möjligt att undersöka målgruppens synpunkter, något vi tror skulle vara intressant att ta reda på angående frågeställningen om tjejjourers funktion. Även myndigheters syn på tjejjourerna vore intressant att ta del av. En annan aspekt vi tror skulle vara av intresse är att genomföra en liknande kartläggning av tjejjourernas samarbete med kommuner liknande den som genomförst om kvinnojourerna av SKR.

Sollentunas tjejjour Indra tar emot många samtal om sexuella övergrepp på barn och hade jämfört det med statistik på vilka ärenden som kommer till socialtjänsten i kommunen vilket visade på stora skillnader. Att göra en sådan kartläggning med jämförelser i flera kommuner borde vara av högsta intresse för kommunerna som underlag till diskussioner om hur man ska förhålla sig till det.

Ytterligare en sak som vore spännande att undersöka är om det är så att det finns ett motstånd från kommunen att finansiera tjejjourers verksamhet och bakomliggande orsaker.

10. Referenslista

- Billis, David (red.) (2010). *Hybrid Organizations and the Third Sector: Challenges for Practice, Theory and Policy*. Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan
- Bryman, Alan (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.
- Christiansson, Clara (2011). *SKR: s kvinnojourers upplevelser av samverkan med kommun och socialtjänst. Ett underlag för medlemsstöd*. Sveriges Kvinno- och Tjejjourers Riksförbund.
- Claezon, Ingrid (2008). *Att göra skillnad. Könsperspektiv i socialt arbete med barn och ungdomar*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
- Dalen, Monica (2007). *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- von Essen, Johan (2010). *Det svenska civilsamhället*. En introduktion. Stockholm: Wassberg + Skotte tryckeri.
- von Essen, Johan och Svedberg, Lars (2010). Organisationer och engagemang i det svenska civilsamhället. I Johan von Essen (Red.). *Det svenska civilsamhället. En introduktion* (s.29-56). Stockholm: Wassberg + Skotte tryckeri.
- Engel, Charlotte, Gavelin, Karin och Kassman, Anders (2010). *Om idéburna organisationers särart och mervärde. En forskningskartläggning*. Stockholm: Ersta Sköndal högskola.
- Gavelin, Karin (2010). *Uppföljningen av Överenskommelsen mellan regeringen, idéburna organisationer och Sveriges Kommuner och Landsting – Del 1*. Stockholm: Överenskommelsen.
- Hammare, Ulf (2010). *Utrymme för flexibilitet. Värdegrund, särart och mervärde i en socialt inriktad idébaserad organisation*. Stockholm: Ersta Sköndal högskola
- Hultén, Pernilla och Wijkström, Filip (2006). *Särart och mervärde i den ideella sektorn. En studie av ledares syn på de idéburna organisationernas betydelse*. Rapport Socialstyrelsen.
- Kvale, Steinar och Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, Sam (2005). Kvalitativ metod. En introduktion. I Sam Larsson, John Lilja & Katarina Mannheimer (Red.), *Forskningsmetoder i socialt arbete*. (s. 91-128). Lund: Studentlitteratur.
- Lundåsen, Susanne (2010). Det civila samhället och staten. Inflytande och påverkan. I Johan von Essen (Red.). *Det svenska civilsamhället. En introduktion* (s. 57-66). Stockholm: Wassberg + Skotte tryckeri.
- Meyer, Megan (2010). Social Movement Service Organisations. The Challenges and Consequences of Combining Service Provision and Political Advocacy. I Yeheskel Hasenfeld (red). *Human Services as Complex Organizations*. (p. 533-549). Los Angeles: Sage Publications.
- Svedberg, Lars, von Essen, Johan & Jegermalm, Magnus (2010). *Svenskarnas engagemang är större än någonsin. Insatser i och utanför föreningslivet*. Stockholm: Ersta Sköndal högskola.

10.1 Publikationer

- Regeringskanslitet (2008). *Överenskommelsen mellan regeringen, idébruna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting*. IJ2008/2110/UF. Stockholm: Integrations- och Jämställdhetsdepartementet.
- Socialstyrelsen (2004). *Jämställd socialtjänst? Könsperspektiv på socialtjänsten*. Stockholm: Elanders Gotab.
- SOU 1993:82: *Frivilligt socialt arbete. Kartläggning och kunskapsöversikt*. Stockholm: Norstedts tryckeri AB.
- Ungdomsstyrelsen 2010:9: *Ung idag 2010. En beskrivning av ungdomars villkor*. Stockholm: Elanders Sverige AB.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet: Elanders Gotab.

10.2 Elektroniska källor

- BUP (2011). Hämtad april 29, från <http://www.bup.se/sv/Fakta-om-BUP/BUP-i-siffror/>
- Machofabriken, 2011. Hämtad maj 12, 2011 från <http://www.machofabriken.se/Om-Machofabriken/>
- Nationalencyklopedin (2011). Hämtad april 12 april, från <http://www.ne.se/lang/offentliga-sektorn>
- ROKS, (2011). Hämtad maj 12, 2011 från http://www.roks.se/sites/default/files/pdf/information_om_roks_nov_2010.pdf
- SKR, (2011a). Hämtad april 25, 2011 från http://www.kvinnojouren.se/sites/default/files/page/0/2011/02/skrs_ideprogram_2006_pdf_30110.pdf
- SKR, (2011b). Hämtad maj 12, 2011 från <http://www.kvinnojour.com/homepage/kunskapsbank/lagstiftning/>
- Stjärnjouren (2011). Hämtad april 7, 2011, från www.stjarnjouren.nu
- Stockholms tjejjour (2011). Hämtad april 8, 2011, från <http://stockholm.tjejjouren.se/om-du-behover-hjalp-1141>
- Sollentuna tjejjour, Indra (2011). Hämtad april 11, 2011, från <http://indra.tjejjouren.se/om-oss-2446>
- Tjejjouren Kitty (2011). Hämtad april 21, 2011, från <http://kitty.tjejjouren.se/om-oss-3201>
- Tjejjouren.se (2011a). Hämtad april 21, 2011, från <http://www.tjejjouren.se/om-tjejjourerna-13>
- Tjejjouren.se (2011b). *Verksamhetsplan*. Hämtad april 21, 2011, från http://stjarnjouren.tjejjouren.se/sites/default/files/page_intranet/0/2011/04/verksamhetsplan_2011_pdf_89629.pdf
- Ungdomsstyrelsen (2009). *Tjejjourerna en växande kraft*. Hämtad april 8, 2011, från http://www2.ungdomsstyrelsen.se/butiksadmin/showDoc/4028e5951fc7db80011fc7dba3310002/Tjejjourerna_En_vaxande_kraft.pdf
- Stockholmsenkäten, årskurs 2 gymnasiet (2010). Hämtad april 28, 2011, från <http://www.stockholm.se/Fristaende-webbplatser/Fackforvaltningssajter/Socialtjanstforvaltningen/Forebyggande-arbete/Kunskapsbaserad-prevention/Stockholmsenkaten/Stockholmsenkaten-2010/>

Bilaga 1

Informationsbrev

Stockholm 1 april 2011

Hej!

Vi heter Anna-Clara Caringer och Karin Robertsson och studerar på socionomprogrammet vid Ersta Sköndal högskola, institutionen för socialt arbete. Vi går vår sjätte termin och skriver nu vår C-uppsats under handledning av Magnus Karlsson. Syftet med uppsatsen är att undersöka tjejjourers roll i samhället och vad tjejjourer gör som skiljer sig från verksamhet i det offentliga som når samma målgrupp.

Vi bjuder härmed in representanter, volontärer och anställda, från samtliga tjejjourer i Stockholm och hoppas kunna samla er till en eller flera fokusgrupper för samtal om *er syn* på era respektive jourers roll och betydelse.

Som aktiva volontärer i Stjärnjouren, vill vi även med vår studie försöka bidra till en ökad kunskap om tjejjourers arbete och dess förutsättningar, samt närmare förstå vilken roll jourerna har för samhället i stort. Vi tror att intervjuerna också är ett tillfälle för både reflektion och erfarenhetsutbyte jourerna emellan. Vi skulle verkligen uppskatta om ni tog er tid att medverka i studien!

Intervjuerna uppskattas ta upp till 2 timmar och ni kommer när som helst att kunna avbryta ert deltagande. Vi avser spela in intervjuerna för att kunna tillgodogöra oss materialet på bästa sätt. Det inspelade materialet kommer, för er anonymitets skull, att förstöras efter att uppsatsen slutgiltigt publicerats. När vi anger citat i resultatdelen kommer ni att avidentifieras. Vi kan dock inte garantera att personer inom jourrörelsen inte kommer att kunna koppla uttalanden till specifika personer.

När uppsatsen är klar kommer den att finnas tillgänglig på högskolans bibliotek och även på hemsidan. Önskar ni ett eget exemplar så tillhandahåller vi givetvis det. Ni kommer även att erbjudas möjligheten att granska utkastet innan det slutgiltigt lämnas in.

Intervjuerna planeras att ske under vecka 15. Förslag på intervjudagar är måndag 11 april 18-20, tisdag 12 april 10-12, onsdag 13 april 18-20, torsdag 14 april 14-16 och fredag 15 april 10-12. Intervjuerna kommer att hållas vid Campus Ersta på Stigbergsgatan 30. Vi bjuder på fika.

För anmälan och övriga frågor, vänligen kontakta oss via telefon eller mail och ange vilken eller vilka dagar du kan medverka.

Med vänliga hälsningar,

Anna-Clara Caringer & Karin Robertsson

karinrobertsson@hotmail.com

076 212 05 XX

annaclara.caringer@gmail.com

073 674 24 XX

Bilaga 2

Intervjuguide

Vad är din funktion i tjejjouren?

Hur kommer det sig att du är verksam just här?

Vad är din bild av tjejjournernas betydelse för er målgrupp?

Behövs tjejjourer?

På vilket sätt tycker du att ert arbete skiljer sig från andra icke-ideella aktörers liknande arbete?

Vilken betydelse har era finansiärer för ert arbete?

Vilken betydelse har samverkan och samarbetspartners för jourens arbete?

Har det någon betydelse att det är både anställda och volontärer i organisationen?

Hur tror du att tjejjourerna jobbar om 10 år?